

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Studijní obor: Sociální pedagogika-specializace

Projektování a management

SOCIÁLNÍ SÍTĚ A HODNOTY ŽÁKŮ STARŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Diplomová práce

Autor: Bc. Michaela Šamajová

Vedoucí práce: PhDr. Gabriela Šarníková, PhD.

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci

.....

Bc. Michaela Šamajová

Chtěla bych poděkovat PhDr. Gabriele Šarníkové, PhD. za podporu, trpělivost, odborný dohled a cenné rady při vedení diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala všem základním školám a žákům staršího školního věku, kteří se podíleli na sběru dat při dotazníkovém šetření. Mé poděkování patří i mé rodině a přátelům, kteří mě po dobu mého psaní podporovali.

ANOTACE

Diplomová práce se zaměřuje na sociální sítě a na hodnoty žáků staršího školního věku. Práce v teoretické části popisuje vývojové etapy dítěte staršího školního věku a dále se věnuje internetu, sociálním sítím a samotným hodnotám. Výzkumná část obsahuje výzkumné komplexy, které byly použity pro ověření dat. Následně jsou veškerá data zpracována a popsána.

Klíčová slova

Sociální sítě, hodnoty, internet, žák staršího školního věku, výzkum, data

ABSTRACT

The diploma thesis deals with social networks and values of older school pupils. The theoretical part discusses development stages of a secondary school aged child and focuses on the internet, social networks, and the children's values. The research part contains the individual research parts which were used to validate the data, followed by description of all the processed data.

Keywords

Social networks, values, internet, secondary school aged pupil, research, data

Obsah

ÚVOD	8
1 CHARAKTERISTIKA STARŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	9
1.1 TĚLESNÝ VÝVOJ	9
1.2 EMOCIONÁLNÍ VÝVOJ	11
1.3 KOGNITIVNÍ VÝVOJ	13
1.4 MORÁLNÍ OBLAST	16
1.5 SOCIÁLNÍ VÝVOJ	17
2 INTERNET A SOCIÁLNÍ SÍTĚ	23
2.1 CHARAKTERISTIKA INTERNETU	23
2.1.1 POZITIVA A NEGATIVA INTERNETU	24
2.2 ONLINE SVĚT A SOCIÁLNÍ SÍTĚ	26
2.3 VLIV SOCIÁLNÍCH MÉDIÍ NA MLÁDEŽ	29
2.4 VLIV TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU U POČÍTAČE NA FYZICKÉ, PSYCHICKÉ A SOCIÁLNÍ ZDRAVÍ	31
3 HODNOTY A HODNOTOVÁ ORIENTACE DĚTÍ STARŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	33
3.1 KLASIFIKACE HODNOT	33
3.2 UTVÁŘENÍ HODNOTOVÉHO ŽEBŘÍČKU	35
3.3 VLIV SOCIÁLNÍCH SÍTÍ NA UTVÁŘENÍ HODNOTOVÉHO SYSTÉMU DĚTÍ ...	37
4 EMPIRICKÁ ČÁST	40
4.1 CÍL VÝZKUMU	40
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	40
4.3 HYPOTÉZY	40
4.4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	41
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	41
4.6 METODA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	42
4.7 REALIZACE	43
4.8 VÝSLEDKY VÝZKUMU	43
4.9 ZÁVĚRY VÝZKUMU	55
4.10 DISKUZE	57
ZÁVĚR	59
SEZNAM LITERATURY	60
SEZNAM GRAFŮ	64
SEZNAM TABULEK	65
SEZNAM ZKRATEK	66

SEZNAM PŘÍLOH	67
PŘÍLOHA 1.....	68

Diplomová práce byla podpořena z projektu IGA_CMTEF_2021_001 *Rozvíjení hodnot a výzkumných aktivit v sociální pedagogice.*

ÚVOD

Sociální sítě již neodmyslitelně patří ke společnosti, která je jimi neustále obkloповána. Děti staršího školního věku, které se do světa moderních technologií již narodily pocít'ují jejich nepostradatelnost. Pomáhají nám zjišťovat veškeré informace, být v kontaktu s kýmkoliv a kdekoliv nebo nás udržují v aktuálním dění ve světě. Nepřetržitá aktivita na sociálních sítích se však odráží jak na fyzickém, psychickém tak na sociálním zdraví člověka. Je tak nezbytné, aby se i nadále sledovalo působení sociálních sítích na člověka, a to v různých vývojových obdobích.

Tématem diplomové práce jsou Sociální sítě a hodnoty žáků staršího školního věku. V teoretické části se práce zabývá charakteristikou staršího školního věku a vývojovými fázemi v tělesných, emocionálních, kognitivních, morálních a sociálních oblastech. Jednotlivé podkapitoly charakterizují, co se v dané oblasti s dítětem staršího školního věku odehrává.

Teoretická část je dále věnována internetu a sociálním sítím, následná podkapitola charakterizuje internet jako takový, jeho vznik a následný rozvoj, zmiňuje také pozitiva a negativa. Téma online svět a sociální sítě se zabývá propojeností těchto médií a následně navazuje na vliv sociálních médií na mládež. Podkapitola, která se zabývá vlivem trávení volného času u počítače, který může způsobovat fyzické, psychické a sociální obtíže navazuje na předešlá témata, která spolu úzce souvisí.

Poslední část teoretické práce je věnována hodnotám a hodnotovým orientacím u dětí staršího školního věku. Podkapitoly dále popisují klasifikaci hodnot, utváření hodnotového žebříčku a vliv sociálních sítí na utváření hodnotového systému dětí.

Praktická část diplomové práce obsahuje cíl výzkumu, výzkumné otázky a stanovené hypotézy. Dále popisuje výzkumný problém a výzkumný soubor, který byl ke zjištění dat použit. Podkapitoly jsou dále věnovány výzkumné metodě, která byla pro sběr dat vybrána a její následné realizaci. Výsledky výzkumu jsou za pomoci grafů a tabulek přehledně znázorněny a popsány. Poslední podkapitoly jsou věnovány závěru výzkumu a následné diskusi.

1 CHARAKTERISTIKA STARŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Starší školní věk přináší nespočet fyziologických procesů, které se odehrávají v samotném organismu dítěte. Jedná se o vývoj jak sociální, tak morální. Probíhající postup navazuje a zároveň čerpá z předcházejícího období, přičemž průběh je o něco rychlejší. Období staršího školního věku probíhá kolem desátého a patnáctého roku života, kdy se jedinec nachází ve stadiu prepuberty a puberty. Pubertální změny, ke kterým v tomto období dochází jsou somatické, sociální a psychické. Vývojové změny vedou k završení dospívání (Matějček a Pokorná, 1998).

1.1 TĚLESNÝ VÝVOJ

Období dospívání nejvíce ovlivňuje nástup puberty, který značně působí na tělesnou stavbu a formuje pohlavní znaky. Příchod puberty způsobují hormony, které vytvářejí chemickou reakci. Proudí v krevním oběhu a v podstatě přebírají moc nad tělem jedince. Současně udávají pokyny, co se v těle změní (Puberta, 2015).

Príval hormonů způsobí nárůst svalů a kostí. Začíná se objevovat ochlupení na místech, kde dříve nebyvalo. V období puberty má tělo nadbytek hormonů, a proto dochází ke zvětšení kloubů a rychlému růstu končetin (Puberta, 2015).

Při samotném růstu do výšky prochází změnou hlavně kostra. U chlapců se velice zrychluje jejich růst. V tomto období vyrostou až o patnáct cm za pouhý rok. Převážně se tento růstový skok začíná objevovat až po patnáctém roce. Naopak u dívek k růstu začíná docházet již před patnáctým rokem. Dochází však k maximálnímu navýšení o deset cm za rok. Jakmile se u dívky projeví menstruace dochází ke zpomalení růstu a během dvou až tří let se převážně zastaví (Matějček, 1998).

S růstem je spojeno i zvýšení hmotnosti těla. Dívky dříve za rok přibýly na váze o dva kilogramy, dnes jsou jejich roční přírůstky o tři až čtyři kilogramy větší. U chlapců dochází k mnohem vyššímu nárůstu hmotnosti. Váha je však ovlivňována výškovým růstem (Matějček, 1998).

Mimo kostru roste i trup, dochází ke konečné velikosti hlavy a dotváří se i proporce obličeje. Mění se tak podoba tváře, která se začíná stabilizovat. Změnu s napětím pozorují zejména dívky. Chlapci bývají v této formující se době spíše nešťastní, díky velkému přívalu hormonů, a zvláště růstového, který způsobuje nejen růst končetin, trupu, ale také obličeje. Často dochází k přetvoření dříve jemných rysů na hrubé. Podobu ovlivňuje i definitivní chrup,

který se v této době utváří a je úplný až kolem dvacátého roku. V pozdější etapě života se ještě mohou či nemusí objevit pověstné „osmičky“, neboli „zuby moudrosti“. Postupem dokončování růstu však dochází k harmonizaci a souladu onoho obličej (Matějček, 1998).

Tělesný růst, který je co do výšky již dokončen, přechází do druhé fáze. U dívek se začínají objevovat ženské rysy (zaoblené tvary) a u chlapců se projevuje větší svalovina než dříve (ramena, hrud') (Langmeier a Krejčířová, 2006).

Výraznou změnou u chlapců, kterou způsobuje testosteron je růst hlasivek. Hrtan se začíná zvětšovat a hlasivky prodlužovat, což u mužů způsobuje pokles hlasu o jednu oktávu. Tato změna je pro mozek tak velká, že se opět musí naučit ovládat svalový aparát, který hlasivky ovládá. Vědci to přirovnávají k učení se na nový hudební nástroj (Puberta, 2015).

Estrogen, který se v dívčím těle vyskytuje ve vyšší míře nežli dříve, způsobuje okamžitou reakci hrudníku. U každé dívky se objevují různé velikosti ňader, které však procházejí stejnými vývojovými fázemi. Mezitím co se začíná vnější tvar dívčího těla měnit, probíhá uvnitř těla další důležitá změna, a to nástup menstruace. Tělo se začíná připravovat na nový život, který bude časem uvnitř probíhat (Puberta, 2015).

Pubescent, který se v tomto období začíná zajímat o druhé pohlaví, objevuje doslova svoji novou tvář. Zkoumá jednotlivé rysy svého těla. Pozoruje své oči a jejich vzdálenost od sebe, poté přechází jeho pozornost na nos a jeho tvar. Objevuje veškeré pigmentové skvrny, které dříve spíše ignoroval a přehlížel. Před zrcadlem pozoruje i linii svých rtů a zároveň se snaží napodobit různé druhy výrazů (naštvaný, usměvavý, upřímný). V této situaci pubescent dochází ke dvou závěrům. Buď ve svém vzhledu najde zalíbení nebo se zděsí (Říčan, 2004).

V prvním případě si pohled na svůj obličej užívá a experimentuje s různými typy úsměvů, zkouší si grimasy a objevuje své nové pŕvaby. U pubescentů se však častěji vyskytuje druhá varianta. Jedinec je se svým vzhledem značně nespokojen a nachází stále nové nedokonalosti, byť se jedná i o ty nedrobnější vady, kterých si druhý člověk ani nevšimne. Dochází tak k pocitům nejistoty a trapnosti (Říčan, 2004).

Tělesná proměna je nejen významným znakem dospívání, ale zároveň ovlivňuje identitu, která je součástí zevnějšku jedince. Změna tak může být prožívána velmi intenzivně. Podstatné změny těla mohou vyvolat dojem ohrožení celistvosti, vlastní osobnosti a s ní související ztrátu sebejistoty. Pubescent, tak často k vyjádření své identity volí různé úpravy svého zevnějšku a změnu ve stylu v oblékání. Svému dospívajícímu okolí, tak sděluje, kým se

cítí být. Zároveň se jedná i o snahu odlišení se od dospělých a možnost projevit vlastní identitu. Úpravami zevnějšku, které jsou leckdy až výstřední se jedinec snaží vyjádřit svoji potřebu získání ocenění, pozornosti nebo upozornění na sebe samého (Vágnerová, 2012).

Zároveň pubescent potřebuje získat pocit, že je ostatními jedinci brán vážně. Mnohdy pubescent nachází inspiraci k pořízení tělesných modifikací (tetování, piercing) jak u členů své rodiny, vrstevnických skupin tak i u slavných osobností, které považuje za svůj vzor. Jedinec se za pomoci piercingů, tetování, změnou barvy vlasů či stylem oblékání snaží, co nejvíce podobat svému vzoru, se kterým souzní a hlásá nebo naopak přebírá jeho názory. Svoji novou identitu si děti staršího školního věku tvrdě brání a nenechají se od ní jen tak odradit. (Korbelová, 2021).

1.2 EMOCIONÁLNÍ VÝVOJ

Psychický vývoj členíme do různě dlouhých období, které na sebe vzájemně navazují. Každá vývojová fáze prochází typickými změnami, k nimž obvykle v jednotlivém období dochází a jsou pro ně příznačné. Jednotlivé vývojové mezníky označují přeměnu daných složek z řad psychického neboli psychosociálního vývoje. Zároveň tak vymezují rozmezí dvou vývojových stádií (např. předškolák se stává školákem a změní se tak jeho role i kladené požadavky na něj) (Vágnerová, 2012).

Hormonální změny, které v těle probíhají způsobují zvýšenou emoční labilitu, pocity úzkosti, nejistoty, nízké sebevědomí nebo také problémy se sebezpřijetím a přijetím do kolektivu. Problémy může způsobovat individuální vývoj, který u každého probíhá odlišně. Jedinci mohou vyrůst moc, málo či vůbec. Dále dochází ke změně v oblasti jistých partií, ale někdo může pociťovat jistou absenci této změny (Studium psychologie, 2020).

V dospívání jsou citové zážitky více diferencovány. Narůstají nové a další druhy emocí. Časná pubescence způsobuje projevy zvýšené emoční lability, na jejíž transformaci se podílí hormonální změny. U jedinců se objevuje egocentrismus a zvýšená potřeba sebereflexe. Náladovost a zvýšená labilita následně odeznívá příchodem střední a pozdní adolescence. V pubescenci dozrává samotný temperament jedince. Období se vyznačuje velkou mírou citlivostí na intenzivní prožitky. Podstatnými projevy jsou: empatie, přátelství, láska, vytváření partnerských a přátelských vztahů nebo udržení vztahů. Typickými emocemi pro toto období je vztek, smutek, nejistota, vulgární vyjadřování, nepřátelské projevy, agrese a touha po přijetí či sblížení (Žaloudíková, 2013).

V tomto období dochází k další výrazné změně, která je ovlivňována přívalem vyššího počtu hormonů. Jedná se o emoční nevyváženost neboli „hormonální bouře“. U pubescenta se začíná objevovat podrážděnost, intenzivnější prožívání věcí, nestabilní nálady, vzdor nebo nevrlost. Tyto emocionální projevy následně ovlivňují soustředěnost, snadnou unavitelnost, nekvalitní spánek či pocity úzkosti. Jedinec se začíná potýkat s obtížemi přijetím sebe sama, jelikož jeho tělesná i psychická stránka prochází podstatnými změnami (Vývojová psychologie pro sociální práci, 2013).

Emoční prožitky bývají v období pubescence velmi intenzivní, mnohdy však mají spíše krátkodobý charakter a prochází častými změnami. Dítě staršího školního věku se tak stává pro své okolí velmi nepředvídatelným, nelze totiž jednoznačně určit, jak bude v dané situaci reagovat. Pro pubescenta, který nedokáže své emoce zatím ovládat je tato situace těžká. Mnohdy ani samotný jedinec nezná příčinu svého emocionálního chování v dané situaci a na své pocity pak často reaguje jako na něco, co ho obtěžuje a způsobuje mu podrážděnost. U návalů emocí, které dítě staršího školního věku prožívá nelze určit, které emoce byly způsobeny hormonální změnou a které naopak vzniklou situací (Vágnerová, 2005).

Děti staršího školního věku mají v období puberty tendenci vidět svět černobíle. Je to pro ně prostředí, ve kterém jim nikdo nerozumí, nic není podle jejich představ nebo musí dělat věci, které je nebaví nebo ani nezajímají. Jedinci mají dále sklony dělat extrémní závěry a velké kritice čelí hlavně rodiče. Pubescenti mnohdy utíkají od nevyhovující reality do vábných představ, kde jsou oni těmi nejdůležitějšími, nejlepšími a svobodnými (Vymětal, 2004).

Sebehodnocení u pubescenta má značnou souvislost s emoční nerovnováhou a nejistotou jedince. Dítě staršího školního věku vnímá projevy ostatních lidí za útočné či urážlivé. Reakce je způsobena pocitem zranitelnosti a nejistoty v sebe samého. Pokud se pubescent potýká s problémem sebepřijetí, hrozí u něj velká míra vztahovačnosti. Pro toto období je typické útočné chování, negativismus a přehnané reakce na nepatrný konflikt (Vágnerová, 2005).

V období pubescence má jedinec mnohdy pocit, že mu dospělý nerozumí. Projevy chování u pubescenta vůči dospělým osobám se vyznačují především odmítáním, uzavřením se, vztahovačností a častými pocity méněcennosti. Pocity, které se v jedinci mísí bývají častou příčinou začlenění se do pokoutní party, jenž bývá pro pubescenta atraktivní (možnost získání a posílení sebedůvěry, vybití agrese). Chování, které je velmi impulzivní a nepředvídatelné

nazýváme obdobím „vulkanismu“ nebo také „hormonální bouře“. Změna chování se dále pojí ještě s jedním obdobím, a tedy vzdoru neboli odporu k autoritě (Studium psychologie, 2020).

Přechod mezi jednotlivými fázemi není pokaždé plynulý. Někdy může docházet k nepříznivému vzniku napětí mezi novou a starou etapou, na kterou jedinec nemusí být zcela připravený či zralý. Tento stav bývá nazýván vývojová krize. Jde například o situaci pubescenta, který by se chtěl osamostatnit od rodiny, ale zatím nemá dostatek kompetencí ke splnění tohoto cíle. Dalo by se říct, že se tak dočasně vrací do dětské role. Přechodové období má však značně důležitý význam, stimuluje totiž jedince, aby došel k vývojovému skoku, který je plný napětí a zásadních proměn, ale vede k jeho plynulému vývoji (Vágnerová, 2012).

Emocionální vývoj se dále pojí s přežíváním dítěte staršího školního věku v období puberty. Jedinec zažívá prudké změny emocí, kterých v průběhu dne vystřídá hned několik. Zároveň se pubescent potýká s nepochopením ze strany rodičů, kteří jej považují stále za dítě. Jedinec často řeší nějaké problémy, o kterých však s rodiči otevřeně nemluví, ale svoji frustraci znázorňuje různými gesty (např. bouchnutí s dveřmi, odsekávání). Pubescent se mnohdy snaží své problémy řešit sám a mnohdy se bojí o svém problému mluvit s rodičem. Pro lepší komunikaci mezi dítětem a rodičem je dobré vytvářet pocit bezpečí, důvěry, pochopení nebo povzbuzení (Žaloudíková, 2013).

1.3 KOGNITIVNÍ VÝVOJ

Každý jedinec vyrůstá v odlišném prostředí a každé atributy prostředí mají jistý vliv na jeho vývoj a mohou ho určitým způsobem ovlivňovat. Rozvoj a využití předpokladů se odvíjí od podnětnosti prostředí, a to zejména rodinného nebo následně postojem školy či učitele. V desátém roku života se dotváří a dozrává šedá kůra mozková, kde převažují kognitivní centra, myšlení a rozumové schopnosti (Vágnerová, 2001).

U dětí, kterých se prozatím změny v oblasti pohlavního zrání netýkají se naopak mění jejich způsob myšlení, které je již vyspělejší. Dále se začíná objevovat vlna kritiky, a to nejen vůči sobě, ale i k ostatním, což je další známka dospívání. Jinak je tomu u dětí, které již pozorují jisté pohlavní změny, jejich chování však pořád zůstává emočně, sociálně i intelektuálně dětské (Langmeier a Krejčířová, 2006).

Vývoj dítěte může do značné míry ovlivňovat množství získaných zkušeností a jejich kvalita. Může být nápomocna k rozvoji v dané oblasti, ale zároveň nedostatek výchovného vedení jedince vede ke zpomalení určitých rozvojových schopností. Rozvoj poznávacích

schopností (porozumění, paměť, analytické myšlení, hodnocení) i preference určité poznávací strategie může být ovlivňována již zmíněnými zkušenostmi (Vágnerová, 2001).

Prostředí označováno jako primární, které podstatným způsobem ovlivňuje rozvoj dětské psychiky, určuje rodina jedince. Je považována za nejvýznamnější prostředí, neboť předává dítěti první a základní zkušenosti, které vytvářejí určité představy o světě. Rodina do značné míry ovlivňuje postoj dítěte, a i následné poznávání světa, které se opírají o předané zkušenosti. Získaný soubor znalostí však dále spoluurčuje, jak bude s informacemi pracovat, jak jim bude rozumět, nebo zda pro něj budou důležité (Vágnerová, 2001).

Rodina by pro dítě měla být prostředím se značným citovým zázemím, zdrojem pocitu jistoty a bezpečí. Dále se rodina významně podílí na rozvoji sebedůvěry a sebejistoty, které jsou potřeba pro uplatnění schopností daného dítěte. Samotný rozvoj dětského uvažování je také podporován rodinným prostředím, kdy rodina určuje kompetence nebo metody uvažování, které jsou jimi ceněny nebo naopak pokládány za bezúčelné. Zde se reflektuje hodnotový systém samotné rodiny a zároveň souhrnná úroveň jak obou rodičů, tak i dospělých příslušníků rodiny v celkovém kontextu (Vágnerová, 2001).

Jedinci začínají schopně, abstraktně a hypoteticky uvažovat již na druhém stupni základní školy. Za dosažení této úrovně se předpokládá, že žák je schopen porozumět obtížnější výuce. Dále u jedince dochází ke změně vztahu, a to jak ke světu, tak k sobě samému. Tuto změnu způsobuje schopnost přemýšlet nad mnoha různými variantami. Za projev této změny je považována větší kritičnost, a to jak ke škole, učitelům tak k obsahu celkové výuky (Vágnerová, 2001).

Pro dospívajícího člověka je potřeba přemýšlet o světě jaký je, nebo jaký by měl být přímo typická. Reálný svět je pro něj pouze jedna z mnoha dalších variant. Postupem času si dospívající jedinec začíná osvojovat abstraktní způsob myšlení, kde tématem úvah může být takřka cokoliv. Myšlenková nezávislost nad určitou realitou umožňuje dospívajícímu jedinci řešit vzniklé problémy, nebo pochopit různé teorie odlišným způsobem než doposud (Vágnerová, 2001).

V období dospívání má četné nedostatky hypotetické myšlení. Nezralost jedince se odráží v jeho uvažování, a to tedy v neschopnosti přesněji rozlišovat reálně existující, možný nebo předpoklad alternativ. Dále nebere v potaz ani odlišnost pravděpodobnosti. V této fázi dospívání mají pro jedince všechny alternativy stejný význam. Důvodem tohoto přístupu bývá zejména nezralost a nezkušenost (Vágnerová, 2001).

Vnímání pubescenta se již pohybuje na úrovni dospělého člověka. Objevuje se posílení logického myšlení, paměti a abstraktního myšlení. Dospívající jedinec má hypoteticko-deduktivní schopnosti, díky kterým je schopen dedukovat závěr z hypotéz, a nejen pouze z reálného pozorování. Toto období je nazýváno stádiem formálních logických operací (Vývojová psychologie pro sociální práci, 2013).

Jedinec se v pubescentním období snaží odlišit od mladších věkových skupin, změnou řeči. Typickou transformací bývá používání cizí terminologie, rozšíření slovní zásoby nebo obohacení aktivního slovníku. Významný vliv na změnu řeči zastává i sociální skupina v níž se jedinec pohybuje (Vývojová psychologie pro sociální práci, 2013).

Dříve si jedinec vytvářel představu sám o sobě na základně získaných názorů od ostatních lidí. Nyní však pubescent při svém sebehodnocení velmi spoléhá sám na sebe. A začíná si pokládat otázku „Kým vlastně je?“ v odpovědích je však k sobě až příliš kritický. Jelikož už dokáže přemýšlet abstraktně, začíná si vytvářet představy kým by se chtěl jednou stát, mnohdy ale jeho vidiny sklouznou k nereálným fantasiím. Toto období vypovídá o zřejmém úsilí hlubšího sebepoznání. Biologické změny společně s duševními, způsobují že se pubescent nyní více zabývá sám sebou (Vývojová psychologie pro sociální práci, 2013).

V období dospívání je jedinec ovlivňován pravomocemi, které jsou pro něj nové. Často se začíná objevovat proměnlivost názoru ke druhým lidem, nebo změna sociálních rolí, kdy dospívající pubescent začíná odmítat dosavadní podřízenou roli. Samotná potřeba dospívajícího dosáhnout stejné úrovně jako dospělý se značně projevuje i ve vzájemné komunikaci. Změny se začínají objevovat i ve vztahu ke škole, kdy dobré výsledky přestávají být pro jedince prioritou, ale pouhým prostředkem. Tato přeměna se netýká pouze školy, ale také je zaměřena na vztahy k učitelům, kdy žák uznává autoritu učitele pouze v případě, pokud jedince nějakým způsobem imponuje (Vývojová psychologie pro sociální práci, 2013).

Významným mezníkem pro vývoj pubescenta je odpoutání se od své rodiny, ve smyslu větší míry samostatnosti, projevování vlastních názorů a jednání dle svého uvážení. V této části vývoje tak dochází k modifikaci ve vztahu k rodičům. Pubescent se často snaží od rodičů určitým způsobem odlišit, jelikož v dospívajícím období dochází ke zjištění, že ani samotní rodiče nebývají neomylní. Zároveň jedinec začíná odmítat rodičovskou autoritu, kterou doteď nekriticky přijímal (Vývojová psychologie pro sociální práci, 2013).

1.4 MORÁLNÍ OBLAST

Kognitivní vývoj navazuje na vývoj mravního vědomí. Dle Piageta a Kohlberga (in Vacek, 2008) je kognitivní vývoj nezbytným předpokladem morálního vývoje. Piaget ve 30. letech 20. století stanovil tři stádia morálního vývoje, které v pozdějších letech téhož století Kohlberg ověřoval a doplnil:

I. Prekonvenční úroveň je zaměřena na citlivost reakcí v oblasti společenských morálních norem. A zároveň na psychické a fyzické důsledky, které jedinec svým jednáním přináší.

Úroveň se člení na dvě stádia:

- *Stádium 1: Orientace na poslušnost a vyhýbání se trestu.*
- *Stádium 2: Individualismus, účelovost, vzájemnost, usilování o odměnu a ocenění (Vacek, 2008).*

II. Konvenční úroveň má za cíl splňovat očekávání rodiny či přátel. Za podpory dodržuje normy a zákony, které jsou pokládány za správné.

Úroveň dělíme na dvě stádia:

- *Stádium 3: Orientace na vzájemné vztahy, sociální shodu a dohodu, vzájemnou přizpůsobivost (původně stadium „dobrého hochy a hodné dívky“)*
- *Stádium 4: Orientace na zákon a řád, respektování společenského systému (Vacek, 2008).*

III. Postkonvenční úroveň se snaží definovat principy a morální hodnoty. Uplatňují se napříč vlivu autorit, skupiny či jednotlivců.

- *Stádium 5: Orientace na legální společenskou smlouvu (dohodu) a na respektování práv jednotlivce*
- *Stádium 6: Orientace na obecné (univerzální) etické principy a vlastní svědomí (Vacek, 2008).*

V morálním vývoji je pro chlapce i dívky zlomovým obdobím věková hranice jedenácti až třinácti let. Úroveň morálního usuzování je u obou pohlaví jiná. Dívky do jisté míry dosahují vyšší úrovně než chlapci. Důvodem je rychlejší fyzická i psychická vyspělost. Zásadní proměnou je i jazyková zdatnost, kterou disponují zejména dívky. Ta umožňuje přesnější a kvalitnější vyjadřování morálních postojů a názorů. Vyšší úrovni morálního usuzování u dívek se dále přikládá i fakt, že se více zajímají o svět lidí a o mezilidské vztahy. Ve věku třinácti let dívky často dosáhnou stádia, kdy se zvýší jejich sociální vnímavost a vnitřně-vnější

morálka. Rozdílnost úrovně mezi pohlavími se v sedmnáctém roce života postupně vyrovnává (Vacek, 2008).

Dospívající jedinec je idealista a v tomto období se vášnivě interesuje do morálních principů. Začíná se účastnit různých občanských aktivit, které prokazují jeho přesvědčení. Životní zkušenosti dítěte staršího školního věku jsou spíše omezené a neumožňují adekvátní nadhled, zároveň postrádá životní moudrost. Samotný idealismus se tak často dostává do kolize s realitou. Mnoho dospívajících je konfrontováno s kritickými situacemi, ty mohou způsobit narušení jejich morálního vývoje (Thorová, 2015).

U jedince, který prožil traumatizující emoční zklamání (fyzické násilí, rozvod rodičů, ponižování) je znát absence ideálů. Svět je pro něj špatný, nespravedlivý a považuje za správné starat se jen sám o sebe. Morální hodnoty jsou tak méně zvnitřněné než naopak u jedince, který vyrůstal v uspokojivém prostředí a jeho morální vývoj identity probíhal adekvátně (Thorová, 2015).

Dítě staršího školního věku je v období puberty vystaveno značné labilitě nálad. Obyčejný rozhovor s náznakem výtky je jedincem brán jako kritika nebo nespravedlnost vůči jeho osobě. Přehnané reakce jsou pro pubescenta spíše „maskující pózou“, jelikož ve skutečnosti potřebuje cítit jistotu, oporu, kontakt a pocit uznání či akceptování jeho názoru. Jedinec zároveň potřebuje vidět i dobro kolem sebe, neboť jeho svět, který mu připadá jako místo plné kritiky a zla zatím nedokáže ovládat a spíše se v něm ztrácí (Vágnerová, 2012).

1.5 SOCIÁLNÍ VÝVOJ

Konflikt mezi identitou a konfúzí sociálních rolí je charakteristické pro období od dvanácti do devatenácti let. Jedinec během svého vývinu navazuje na fázi předcházející (mladší školní věk). Začíná kriticky porovnávat realitu společnosti v níž se pohybuje s vlastními ideály, které jsou podporovány uměním, literaturou a filozofií (Erikson, 2002).

Rodina, společnost a škola vyvíjí na jedince tlak, který se intenzivně dostává do střetu s vývojem ego-nezávislosti a s pocity související s identitou vlastního já. Pokud společnost a technologické změny náhle zdiskreditují hodnoty, které jsou tradičně uznávané, může se u jedince objevit patologický rozvoj mysli. Neboli stav takzvané konfúze rolí (Erikson, 2002).

Pro končící dospívající období je zmatení v oblasti smyslu života neobyčejně sensiblní záležitost. Jelikož má pubescent problém nalézt kontinuitu mezi tím co přijal a naučil se jako dítě a tím co jako bytost, která už dítětem není, ale není ani dospělým člověkem, musí snášet.

Ztráta identity je mnohdy pro dospívajícího jedince natolik traumatizující a duševně trýznivá, že volí identitu zločince v mladistvém věku raději než úplnou ztrátu identity (Erikson, 2002).

V období pubescence se objevuje sociální hodnocení, kdy jedinec na základě svého uvažování o ostatních lidech mění své prožívání a myšlení. Hodnocení je posuzováno dle zásadnějších vlastností nežli dříve. Dítě staršího školního věku se v nižší míře zaměřuje na aktuální chování, viditelné projevy, výstřednosti nebo subjektivně význačné vlastnosti. Smýšlení o lidech začíná být v tomto období hypotetické. Jedinec nehodnotí pouze na základě vzhledu člověka, ale přemýšlí nad tím, jaký je nebo by mohl být (Vágnerová, 2012).

Sociální expanze do nového a širšího světa se projevuje také získáním četnějšího počtu dalších poznatků o jiných lidech, které si pubescent musí zpracovat. Názory dítěte staršího školního věku a ostatních jedinců se mohou lišit, mohou zastávat odlišné postoje, disponovat odlišnými city nebo mohou mít jiné vlastnosti. Zkušenosti, které jsou získávány později, slouží jako základ pro následující rozvoj sociálního poznávání. Pubescent je do jisté míry ovlivněn vrstevnickými stereotypy, které se podílí na vytváření úvah o ostatních lidech (učitelé, rodiče). Zasluhují se tak o předurčení, co a jak bude jedinec hodnotit (Vágnerová, 2012).

Žák staršího školního věku, který přechází z dětství do společnosti dospělých je přijímán jako rovnoprávný člen. Tento okamžik je nazýván iniciačním ritem, kdy dospívající jedinec dokazuje společnosti svoji odvahu a odolnost. Zároveň jsou mu předávány symboly, které značí dospělý statut. Nároky na dospívajícího člena společnosti se však v dnešní době neustále zvyšují a jeho příprava tak prochází delší preparací. Od konce 19. a začátkem 20. století dochází ke zřetelnějšímu vymezení životního úseku neboli k samostatnému sociálnímu určení. Toto období poskytuje jedinci čas a ochranu k postupnému absolvování složitých společenských úkolů (Langmeier a Krejčířová, 2006).

Mezi primární vývojový účel v období pubescence je vytvoření identity. Její získání může poskytnout osamostatnění se od rodičů a získání autonomie, která by znamenala samostatné fungování ve světě. Jedinec si za pomoci brigád a spoření na vysněnou věc osvojuje hospodaření s penězi. Tato zkušenost připravuje jedince na ekonomickou nezávislost (Thorová, 2015).

Vztahy mezi vrstevníky bývají u většiny pubescentů navazovány velmi podobně. Langmeier a Krejčířová (2006) uvádějí pět fází:

- **Skupinová izosexuální fáze:** Vyznačuje se svojí typičností pro období puberty. Jedná se o skupiny, které jsou tvořeny pouze stejným pohlavím a aktivně odmítají jedince opačného pohlaví.
- **Individuální izosexuální fáze:** Jde o potřebu párového přátelství, které je pro oba jedince více intimní než ve skupině. V této fázi je navazován bližší přátelský vztah, kdy jedinci nejsou jen kamarádi, ale jsou označováni za „nejlepší/ho kamarádka/a“. Komunikace mezi nimi je mnohem soukromější, jedná se o sdílení svých citů, zkušeností a pocitů.
- **Přechodná etapa:** Označuje příchod zájmu o druhé pohlaví, zezáátku je však spíše bázlivý a nejistý. Dívky či chlapci začínají projevovat takzvaný zájem „na dálku“, při němž se stále drží své skupiny, ale svůj protějšek mnohdy provokují.
- **Heterosexuální fáze polygamní:** Objevuje se na přelomu pubescence a adolescence, kdy začíná docházet k opravdovým vztahům mezi dívkou a chlapcem. Významnou složkou vztahu se stává zvědavost a ujištění se jak o vlastní přitažlivosti, tak o své hodnotě. V tomto období se mohou začít projevovat pocity některých jedinců, kteří mají homosexuální orientaci.
- **Etapa zamilovanosti:** Nástup se obvykle objevuje ke konci adolescence či začátkem dospělosti. Vztahy mezi jedinci jsou mnohem intenzivnější (oddanost, porozumění, shoda/doplňení rysů osobnosti).

V tomto období mají vrstevníci důležitou roli, fungují totiž jako vzájemná opora. Skupinová identita poskytuje pro osobní rozvoj totožnosti přechodnou etapu. Skupina vrstevníků, klade důraz na konformitu svých příslušníků. Daná konformita se vyznačuje zejména stylem řeči, typem oblékání nebo upřednostňování typu značky. Skupina poskytuje jedinci, který se vzdá své individuality pocit jistoty a přijetí kolektivem (Vývojová psychologie pro sociální práci, 2013).

Značným významem pro pubescenta je jeho tělo a zároveň i zevnějšek. Jedná se převážně o fyzický vzhled anebo o samotnou sílu jedince. Tyto dva znaky jsou společně součástí sebepojetí.

Utváření významnějších vazeb se skupinou vrstevníků se odráží i ve vztahu k rodičům. Jedinec si je více vědom vlastních kompetencí a dochází tak k redukci závislosti na rodině. Nastávají komunikační problémy mezi rodiči a jejich potomkem, kdy dospívající jedinci mnohdy nebývají příliš vlídnými společníky pro komunikaci. Mohou za to především jejich

časté výbuchy emocí, nepředvídatelné reakce nebo vztahovačné projevy (Vývojová psychologie pro sociální práci, 2013).

Místem pro socializaci je i škola, kde je značně ovlivňován socializační vývoj. Dítě staršího školního věku, zde získává zkušenosti a požadavky s nimiž se po dobu školní docházky musí vyrovnat. Osobní vlastnosti a sociální dovednosti jsou v této oblasti dále stimulovány a rozvíjeny. Škola může u jedince vyvolávat pocit výzvy nebo ohrožení, jelikož míří na rozvoj sebepotvrzení i na vlastní rozvoj (Vágnerová, 2001).

Jedinec své specifické lidské vlastnosti získává až v průběhu svého života ve společnosti. Vývoj se odráží od sociokulturního charakteru, který je provázán s různým působením faktorů a je tak sociálně formován. Socializace člověka dále probíhá po celý čas ve společnosti, kdy se jedinec vyvíjí ve společenskou bytost. Zároveň se nejedná pouze o pasivní vývoj člověka ve společnosti, který může být pouze jednostranně ovlivňován jedním člověkem nebo prostředím, ale samotný jedinec se podílí na svém utváření. Celková společnost se tak podílí na vývoji jedince, u kterého se snaží podpořit ty vlastnosti a kompetence, které považuje za správné a zároveň se snaží o potlačení vlastností, o kterých smýšlí jako o nežádoucích (Vágnerová, 2001).

V samotné socializaci se dítě staršího školního věku učí pracovat s informacemi, které získává ve společnosti. Informace jsou jedincem dále používány při orientaci v určitém prostředí. A pomáhají mu při osvojování norem nebo pravidel chování. Pubescent se postupně lépe orientuje, jak se má v různých situacích chovat a jakou roli zastávat (Vágnerová, 2001).

Podstatnou roli v socializačním vývoji zastupuje přejímání rolí. Pro sociální role je charakteristický komplex chování neboli normy, které jsou společností považovány za očekávané a požadované. Každá role obsahuje jisté požadavky, jež společnost vymezila. Jedinec však do role vkládá vlastní individuální rysy, kterými interpretuje, jak bude v rámci dané role jednat. Sociální role však přizpůsobují i psychický vývoj samotného jedince. V závislosti na používání dané role se projevuje podpora v rozvoji jistých vlastností, dovedností a schopností. Proces probíhá při stimulaci chování, které se v dané roli objevuje anebo při sociálním hodnocení, při němž dochází k jeho potlačování či posilování určitých projevů (Vágnerová, 2001).

Jednou z důležitých součástí období puberty je sebeprosazování. V tomto stádiu dochází k dokončení rozvoje identity jedince. Osobnost je dále rozvíjena jak v mužské, tak ženské roli, a to v oblasti vytváření pevnějších partnerských vztahů. Charakteristika vyžrálosti

jedince pro možnost vytvoření hlubšího vztahu je důvěryhodnost v oblasti intimity nebo způsobilost navázání a dlouhodobější setrvání v kompletním vztahu. Člověk, který zatím nedosáhl vyspělosti v oblasti partnerských vztahů, může brát duševní blízkost druhé osoby jako akt ohrožení, jelikož si sám sebou není příliš jistý (Vývojová psychologie pro sociální práci, 2013).

Emoční zážitky se nyní mnohem citlivěji diferencují. Objevuje se schopnost selektivně reagovat na jisté podněty. V období pubescence se mnohdy projevuje emoční labilita, která ovlivňuje náhlé změny nálad až k celkovému negativnímu rozladění jedince. Postupným přechodem do střední a pozdní pubescence však tyto rysy časem odezní. Dítě staršího školního věku se následně dostává do stabilní fáze svého uvažování a začíná nabývat dojmu, že je v určitých věcech soběstačný. Typický je projev se zvýšenou mírou sebereflexe (Vývojová psychologie pro sociální práci, 2013).

Ve fázi sebepojetí se začíná dotvářet identita, kdy v optimálním případě si je dospělí jedinec vědom, kým je. Respektive dokáže sdělit své vlastnosti, silné nebo slabé stránky a zná své limity. Aby pubescent dosáhl své identity má v zásadě pouze dvě možnosti. První možností je převzetí již existujícího vzorce, a to buď od rodiny či jiných lidí. Druhou možností je vytvořit si sám vlastní identitu. Převzetí identity se mnohdy vyznačuje neobvyklým typem, který se nazývá takzvanou anti identifikací. Tento typ se vyznačuje přesným opakem toho, co je po jedinci vyžadováno jeho okolím. Zároveň však jedinec, který antiidentifikaci uplatňuje pouze kopíruje ostatní lidi, načeš tak vyjadřuje nesouhlas, ale zároveň si vlastní cestu nehledá a nadále pokračuje s nesouhlasným napodobováním jiných (Vývojová psychologie pro sociální práci, 2013).

Po bezvýsledném hledání sebe sama se může začít objevovat takzvaná adolescentní moratorie neboli označení pro lidi, kteří experimentují s nejrůznějšími rolemi. Jedná se například o lidi, kteří se rozhodnout, že budou studovat, poté dojdou k rozhodnutí, že chtějí pracovat, následně svůj názor opět změnit a chtějí se vrátit ke studiu, nebo naopak chtějí založit rodinu (Vývojová psychologie pro sociální práci, 2013).

Další formou při neúspěšném hledání či vytváření identity je takzvaná difúzní identita, která se v krajním případě může dostat i do oblasti patologie. U jedince s difúzní identitou může docházet jednak k velkému vnitřnímu zmatku anebo neschopnosti systematicky směřovat na vybraný cíl (Vývojová psychologie pro sociální práci, 2013).

Značný významem pro pubescenta je jeho tělo a zároveň i zevnějšek. Jedná se převážně o fyzický vzhled anebo o samotnou sílu jedince. Tyto dva znaky jsou společně součástí sebepojetí (Vývojová psychologie pro sociální práci, 2013).

2 INTERNET A SOCIÁLNÍ SÍTĚ

V roce 1962 se ve světě poprvé objevuje pojem internet, který vzniká z projektu zaměřený na počítačové výzkumy agentury ARPA v USA. Projekt měl původně sloužit pouze jako širší propojení univerzit a výzkumů. Po uplynutí časového úseku deseti let byl vytvořen koncept internetu do podoby, jak je dnes znám. V následujícím období vznikají nové internetové sítě dostupné školám, vědeckým a výzkumným pracovištím. Česká republika se k internetu připojila v roce 1990. Komeracionalizace internetu proběhla v roce 1994 a došlo k rapidnímu nárůstu uživatelů (Houser, 2017).

S rozšířením internetu a zároveň zvýšením počtu na 250 milionů celosvětových uživatelů, vznikly v roce 1997 první sociální sítě, které uspokojovaly lidskou potřebu sdílení názorů, myšlenek a zkušeností. Rok 2003 přinesl nejrozšířenější portál s názvem MySpaces, který byl později nahrazen populárnějším Facebookem (Sociální sítě, 2021).

2.1 CHARAKTERISTIKA INTERNETU

Většina starší generace má vůči internetu a počítačům negativní postoj. Viní jej ze ztráty času před monitorem, ze školních problémů, ze špatné tělesné kondice, obezity a ze zhoršování vztahů mezi dětmi, které mohou později vést až k šikaně či kyberšikaně. Hlavní obavou pro rodiče je podpora agresivního chování u dětí a celkové ovlivňování dospívajících lidí. Jelikož lze na internetu vystupovat anonymně, mají tedy za to, že jsou zde mladistvý vystavováni různým formám zneužívání (Nováková, 2021).

Obrovskou výhodou internetu je zkracování vzdálenosti, snadná komunikace, rychlé vyhledávání informací a seznamování se. Negativní dopad má na ztrátu osobního kontaktu při komunikaci a setkávání se. Lidé tak často tráví na internetu až nezdravé množství svého času a prohlubují se u nich známky lenosti a pasivity (Nováková, 2021).

Nejvíce pozornosti upoutávají vtipná videa a fotky, které jsou umístovány na YouTube, Facebook, Instagram či Twitter. Dříve mladí lidé hodně psali nebo vyhledávali osobní blogy, ty jsou nyní nahrazeny takzvanými vlogy, které jsou právě umístovány na výše zmíněné stránky. Mnoho videí, které mají až několika milionové shlédnutí jsou však prakticky nesmyslná, nepřinášejí žádné informace ani sdělení. Mají spíše prázdný obsah, který slouží jen pro zabavení jedince (Nováková, 2021).

Internet je dále i šířitelem falešných informací. Většina lidí je však milně považuje za pravdivé a při neověření důvěryhodnosti zdroje, jej šíří dál. Mění tak samotný pohled na danou věc, která mohla být přeformulována či vytržena z kontextu. Internet je vyloženě

naprogramován k šíření dezinformací, jelikož pravda je příliš fádni a dostatečně by uživatele nezaujala (Sociální dilema, 2020).

Dříve se nahlíželo na vědecké poznatky a technické objevy s úctou a pozitivismem. Dnes se ukazují neblahé dopady pokročilé techniky, která se sice stala neodmyslitelnou součástí našich životů, ale přinesla také spoustu nebezpečných aspektů (Kučerová, 1996).

Dnešní doba se však vyvíjí velmi rychle a mladá generace ve světě internetové technologie vyrůstá a je jí denně obklopována. Děti zkrátka přijímají svět, jaký je a technologie k nim již neodvratně patří. Mnozí rodiče své děti seznámí s internetem ještě dříve, než se naučí číst a psát. Později se děti naučí ovládat internet na stejné nebo dokonce lepší úrovni než sami dospělí. Důležité však je, co jedinec v online světě dělá a čím se zabývá (Nováková, 2021).

2.1.1 POZITIVA A NEGATIVA INTERNETU

Internet přinesl do společnosti mnoho pozitiv. Dokáže spojit lidi, kteří jsou od sebe, jakkoliv vzdáleni, usnadňuje či zrychluje komunikaci, pomáhá při hledání libovolných informací nebo je výborným nástrojem pro různé finanční nebo podporující sbírky na dobrou věc (Gébllová, 2019).

Internet jako takový neměl představovat prostor pro vytvoření závislosti nebo manipulaci s lidmi. Měl pouze sloužit jako nástroj pro získávání informací a pro pomoc při objasňování různých výzkumů, které se ve světě uskutečňovaly. Média a samotní uživatelé však vytvořili online svět, který bývá naopak zdrojem dezinformací a místem různých sporů mezi zastánci odlišných názorů. Zároveň měl být internet místem klidu a bezpečí, ale i to se pozdějším způsobem jeho užívání rozšířilo na opačnou stranu (např. kyberšikana) (Gébllová, 2019).

K užívání internetu může některé jedince vést samota, pocit uvolnění, rozptýlení nebo pobavení. Tato metoda je nazývána hypotézou sociální kompenzace. Dále se může jednat o hypotézu řízení nálady, která mění pocity z uplynulého dne. Jedinci, kteří na internetu tráví čas se snaží ukojit své potřeby. Jedná se o uspokojení kognitivních, afektivních, personálních či sociálních potřeb (Blinka, 2015).

Mladí uživatelé jsou často schopni využívat nejrůznější podoby digitálních technologií, od mobilních telefonů přes počítače až po tablety. Mladiství nejčastěji využívají tyto technologie ke komunikaci se svými vrstevníky, a to i napříč různými kulturami. Zároveň je využívají i k propojování s dalšími sociálními skupinami, které mohou být různě zájmově

zaměřené jako například volnočasové aktivity, lidé se zálibou ve filmech, styly oblékání (emo, gothic) (Ševčíková, 2014).

Existují tři dominantní oblasti, které napomáhají k výběru mediálních prostředků. Jedná se o: charakteristiku jedince, sociální prostředí a sociální podmínky.

Charakteristika jedince pojednává o celkovém měřítku osobních i osobnostních rysů. Jako je věk, pohlaví, inteligence, fyzické a psychické proměnné. Hlavní oblastí charakteristiky je převážně psychologické hledisko. Jedinci, kteří jsou spíše introvertnější povahy mohou na internetu hledat snazší kontakt s ostatními lidmi (Blinka, 2015).

Sociální prostředí se zabývá především vlivem rodiny, školy, blízkého okolí či kamarádů. Rodiče mohou mít podstatný vliv na tom jak a kolik času dítě na internetu tráví. Jedinci z problémových rodin mohou být na internetu vystavováni většímu riziku, jelikož neví, jak problémové situace adekvátně řešit a hrozí tak samotné replikování těžkých situací. Vliv rodiny je velmi důležitý a při nesprávném vedení dítěte či dospělého může hrozit například online gambling (Blinka, 2015).

Sociální podmínky se zaměřují na vliv širší společnosti a celkové kulturní podmínky. Zde je podstatné v jak vyspělé zemi se jedinec narodí, jaká je v zemi ekonomická situace nebo do jaké míry akceptuje mediální gramotnost ve vzdělávacím systému. Pro sociální podmínky je dále důležitý stupeň rozvoje mediální a technické infrastruktury nebo samotné vlastnosti média. Jakákoliv online aplikace jinak ovlivňuje svého uživatele (Blinka, 2015).

Sociální média od uživatelů získávají prakticky veškeré informace, které jim samy dobrovolně poskytují. Jedná se o fotky, návštěvy konkrétních stránek nebo sdílení osobních informací. Veškerá získaná data se nadále využívají k manipulaci, udržení pozornosti a zájmu. Sociální média přesně generují objekty určené přímo pro daného jedince. V případě, kdy aktivita na dané platformě kolísá, přichází cílené upozornění, které vybízí k opětovnému přihlášení se (Sociální dilema, 2020).

Komunikace v elektronické podobě se skládá z médií, reklam, propagací, sledování videí či filmů, hraní počítačových her, sociálních sítí a hledání dostupných informací. Počítač a internet samotný se za posledních deset let stal obrovskou dominantou, na kterou se přenesla pozornost nejen veřejnosti, ale stala se velkým tématem pro odborníky, kteří se zabývají vlivem internetu a jejich problematikým efektem. První studie ukázaly pouhé náznaky závislosti

uživatelů na počítačových hrách již na počátku 80. let 20. století, kdy nebyly ještě zcela rozvinuté (Blinka, 2015).

Online závislosti se staly fenoménem a zároveň diagnózou pro uživatele 21. století. Internetové prostředí ovlivňuje převážně psychickou, sociální i fyzickou rovnováhu. Narušení morální pohody využívají hlavně běžné sdělovací prostředky. Samy o sobě z nás média neudělají závislé na online prostředí, ale jde o samotného jedince, který je ovlivňován, a i do jisté míry manipulován. Sociální média tvoří takzvanou spirálu, která nabízí co nejvíce zajímavých témat a schopnost uspokojení potřeb (Blinka, 2015).

2.2 ONLINE SVĚT A SOCIÁLNÍ SÍTĚ

Online svět je prostředím, kde vznikají kulturní místa a utvářejí se normy, které jsou sdíleny samotnými uživateli. Dále jsou redefinovány a sdíleny s ostatními jedinci. Dítě, již není pouze pasivním uživatelem internetu, ale podílí se na samotném utváření internetových obsahů. Společně s ostatními uživateli, kteří jsou takzvanými spolutvůrci se podílejí na vytváření kontextů. Nejen, že ovlivňují, ale jsou ovlivňováni danou online kulturou, kterou napomáhají utvářet (Ševčíková, 2014).

Do online prostředí si děti často přinášejí své problémy nebo i výzvy, kterým jsou každodenně vystavovány. Do této oblasti spadají zejména děti staršího školního věku, které procházejí zřejmými bio-psycho-sociálními změnami. Pubescent je vystavován obrovskému tlaku nejen ze strany svého okolí, ale i od sebe samého. Jedná se o období, kdy je ještě do značné míry závislý na rodičích, ale zároveň se od něj očekává chování dospělého a nezávislého jedince. Sám se také snaží vypořádat s řadou vývojových cílů (začlenit se do kolektivu, najít svoji identitu, navazovat a udržet osobní i blízké vztahy). Tyto aspekty se tedy odrážejí i v samotné podobě používání internetu (Ševčíková, 2014).

Online svět disponuje jak příležitostmi, tak i riziky. Příležitostí je jak vzdělávání se pomocí dostupných informací, tak i například učení se psané komunikaci, a to nejen v rodném jazyce. Zároveň se jedinec učí sebe prezentaci, využívání různých aplikací, programů nebo vytváření webových stránek. Dále je online svět, také prostorem, kde může probíhat rozvoj kreativity (Ševčíková, 2014).

Nadměrné pobývání v online světě může mít dopad na školní prospěch dětí. Rodič se zájmem o vzdělání svého dítěte pořídí internet za účelem kvalitnějších a lépe dostupnějších informací. Dítě zde ale vidí příležitost, jak ukojit svoji potřebu při komunikaci s vrstevníky, hraním her nebo jen pro zábavu samotnou. Rodič má tak přirozenou obavu, že pokud dítě tráví

hodně času u počítače, odrazí se to tak na jeho prospěchu, a to ne zrovna kladně (Ševčíková, 2014).

Faktem je, že závislost na internetu se značně podílí na slabším prospěchu dětí. V případě, kdy je dítě pouze nadšené například z nové hry, která je pro něj atraktivní a tráví u ní hodně času, nemusí striktně podléhat závislostnímu chování a následnému zhoršení školních výsledků. Jedná se spíše o nadměrné užívání internetu (Ševčíková, 2014).

Pro generaci Z, která se narodila v roce 1991 a v online světě vyrůstá je to jedna z největších závislostí. Mnoho uživatelů si svůj život nedokáže bez internetu ani představit. Sociální sítě ovlivňují značnou část života této generace, například nejsou schopni intenzivně prožívat čas s přáteli, dovolenou nebo relaxaci samotnou. Uživatelé této generace mají neustálou potřebu vše fotit, natáčet a následně vše sdílet na sociálních sítích. Samotný prožitek času, který s někým takto tráví je však poloviční. (Losekoot, 2019).

Intenzivní užívání internetu se dále pojí s rozvojem a získáváním dalších dovedností. Jedná se o oblast kognitivních a analytických způsobilostí a pokračuje do navýšení digitální gramotnosti. Což je v dnešní společnosti jedna z dovedností, která je velmi ceněná (Ševčíková, 2014).

Sociální sítě jsou z hlediska sociologie charakterizovány jako propojování skupin lidí, kde může docházet k vzájemnému ovlivňování. Na základě společných zájmů vznikají skupiny. Samotný pojem sociální sítě se datuje ještě před vznikem internetu sociologem J. A. Barnesem v roce 1954. Primární význam sociálních sítí byl sociologický (Pavlíček, 2010). Barnes totiž studoval sociální vztahy mezi rybáři v Norsku, na jehož základě definoval úzké propojení vztahů a vazeb, které společně vytváří síť vztahů neboli sociální síť (Rulf, 2013).

V roce 1997 vznikly sociální sítě, jak je známe dnes. Reálné vztahy se přenáší do digitální formy. Za výhody se pokládá fakt snazší komunikace z různých prostředí, vyhledávání nových přátel nebo informací (Pavlíček, 2010).

Sociální sítě lze definovat různě. Dle autorů Boyd a Ellison (2007), popisujících sociální sítě jako službu, která spadá do webových technologií a pro uživatele je rozdělena na tři základní možnosti:

1. Uživatel má možnost vytvoření veřejného a polo-veřejného profilu
2. Vyhrazení seznamu uživatelů a vzájemného propojení
3. Možnost procházení profilu uživatele, se kterým je jedinec propojen či nikoli

Sociální sítě se převážně využívají ke komunikaci, k prezentování sebe sama, k poznávání cizích lidí i třeba z jiných zemí, k uspokojování hodnot, k rozvoji kreativity, emocí, hledání sebe sama, získávání informací ze světa, trávení volného času a mnoho dalších. Pokud se mezi vrstevníky najde jedinec, který sociálním sítím příliš neholduje stává se terčem posměchu. Následně může být vyčleněn z kolektivu. Ostatní jedinci nabývají dojmu, že s dotyčným nemají možnost sdílet veškeré poznatky ze sociálních sítí a ze světa celkově (Nováková, 2021).

Údaje z roku 2009 ukázaly, že české děti jsou ve srovnání s ostatními státy EU nadprůměrnými uživateli sociálních sítí. Evropský průměr se v témže roce pohyboval okolo 59 %. Zatím co v České republice bylo mladých uživatelů 72 % (Ševčíková, 2014).

Sociální sítě se objevují v různých věkových kategoriích a dochází k rozdílům při jejich používání. Převážně ve věku u dětí od 9 do 16 let. Přičemž věková hranice pro vytvoření účtu například na Facebooku je 13 let. Je tak evidentní, že mladí jedinci o svém věku často lžou, aby si účet mohli vytvořit (Ševčíková, 2014).

V dnešní době mají mladí lidé všeho dostatek a vše je jim dostupné, bavíme-li se o vyspělých zemích. To je možná i příčina toho, že se dospívající lidé často nudí, a tak tráví svůj volný čas na sociálních sítích pozorováním videí či fotek, která postrádají smysluplný kontext. Dospívající se nesnaží najít jakýkoliv význam videí, chtějí pouze využít čas, kdy v danou chvíli nemají co dělat (Nováková, 2021).

Sociální sítě, jsou pro uživatele velmi atraktivní z důvodu bezplatnosti. Aplikace, a především jejich autoři a zaměstnanci mají za úkol vymyslet způsob, aby co nejdéle udrželi pozornost uživatelů. Zároveň jsou tyto sítě mezi sebou propojeny. Při návštěvě jiných aplikací jako je například Facebook nebo Instagram probíhá cílené nabízení reklam, které se pojí s našim předchozím vyhledáváním na internetovém prohlížeči. Každá z těchto aplikací prodává pozornost jedince firmám, které vytváří cílené reklamy za účelem zvýšit zájem o prohlíženou věc a vede k následné koupi (Sociální dilema, 2020).

Nejpopulárnější sociální sítě jsou Facebook, YouTube, WhatsApp, Facebook Messenger, Instagram, Weixin/WeChat, TikTok, QQ, Douyin, Sina Weibo, Telegram, Snapchat

Facebook je jednou z nejznámějších sociálních sítí na světě. Vznikl v roce 2004 a natrvalo změnil historii sociálních sítí. Tato doména slouží hlavně ke sdílení informací a dat

mezi přáteli. Uživatelé vytváří komunity pro lidi podobných zájmů. Sít' umožňuje i propagaci různých produktů, značek nebo placené reklamní kampaně, které jsou cíleně zaměřeny na různé věkové či komunitní skupiny (Nejoblíbenější sociální sítě, 2021).

YouTube vznikl v roce 2005 a je neustále na vzestupu. Preferencí jsou videa, která jsou stále velmi oblíbená. Firmy je využívají na propagaci a prezentaci produktů nebo služeb. Platforma umožňuje dostupnost videoklipů, trailery k filmům, video-blogy nebo vzdělávací videa. Uživatelé mohou videa komentovat a dále sdílet na webových stránkách nebo sociálních sítích (Nejoblíbenější sociální sítě, 2021).

WhatsApp je služba patřící Facebooku, který ho v roce 2014 zakoupil. Lidé ji nejvíce používají k zaslání textových zpráv nebo volání přes internet. Aplikace dále umožňuje zaslání audio zpráv, sdílení fotek nebo videí (Nejoblíbenější sociální sítě, 2021).

Instagram vznikl v roce 2010 a po intenzivním vzestupu byl odkoupen společností Facebook. V současné době se řadí mezi nejoblíbenější sociální sítě. Platforma umožňuje nejen posílání zpráv, ale sdílení krátkých příběhů, takzvaných Stories, které po uplynutí 24 hodin samy zmizí. Uživatelé mohou na svůj profil přidávat také fotografie, jejichž dostupnost závisí na nastavení účtu (veřejný, soukromý) (Nejoblíbenější sociální sítě, 2021).

LinkedIn cílí na kariérní a firemní scénu. Vznikl v roce 2002 a funguje jako online „životopis“ se sociálními funkcemi. Uživatelé zde sdílejí různé informace, například: pořádání akcí, změnu zaměstnání, hledání zaměstnanců nebo školení (Nejoblíbenější sociální sítě, 2021).

TikTok, sociální sít' umožňující sdílení krátkých videí (v rozmezí pár sekund). Aplikace vznikla roku 2016 v Číně (Nejoblíbenější sociální sítě, 2021).

Pinterest je zaměřen na tvorbu kolekcí fotografií nebo obrázků, vzhledově může připomínat nástěnku. Uživatelé se vzájemně inspirojí, a to v oblastech interiéru, nápadů pro tvorbu nebo různých inovativních orientací. K jednotlivým obrázkům přikládají odkaz pro jeho nalezení. Aplikace vznikla v roce 2009 (Nejoblíbenější sociální sítě, 2021).

2.3 VLIV SOCIÁLNÍCH MÉDIÍ NA MLÁDEŽ

Podobně jako technologie všeobecně mají rovněž sociální média jisté klady i zápory. Jedná-li se o samotné dopady sociálních sítí na děti staršího školního věku jsou tyto výhody a nevýhody velmi významné (Newport Academy, 2021).

Za jedno z pozitiv by se daly pokládat platformy jako jsou TikTok, Twitter, Instagram a Snapchat, které pomáhají dospívajícím jedincům od pocitů jisté izolace ze strany svého okolí. Platformy mohou pro pubescenta, který se potýká s marginalizací (především pro LGBTQ) znamenat i záchranu života, kdy se za pomoci trávení svého volného času na sociálních sítích necítí být tak osamělý a nachází i jistou formu podpory (Newport Academy, 2021).

Negativní dopad sociálních médií se může významně dotknout duševního zdraví dospívajících jedinců. Sociální sítě a deprese se velmi často objevují u dětí staršího školního věku a značně spolu souvisí. Mladiství se často při nadměrném používání různých aplikací možná i nevědomky vystavují riziku kyberšikany, technologickým závislostem nebo problémům z přijetí obrazu sebe samého. Všechna tato rizika mohou být důsledkem nižšího zájmu o čas strávený zdravými aktivitami v reálném světě, nebo následnými poruchami příjmu potravy či naopak nadměrného přejídání (Newport Academy, 2021).

Sociální sítě cílí i na myšlenku dokonalosti, přispívají k tomu vylepšené až vyumělkované fotografie. Ohroženou skupinou se stává mladá generace, která se díky sociálním médiím snaží vypadat dokonale a sahají i po chirurgických úpravách svého já. Většina uživatelů propadá i depresím a stavu úzkosti ze svých nedokonalostí při neustálém porovnávání se s ostatními uživateli (Sociální dilema, 2020).

Průzkumy u amerických pubescentů ukázaly, že sociální média mohou být jednou z příčin depresí u mladistvých. Výsledky průzkumu dále ukázaly značný nárůst depresivních symptomů a zvýšené míry sebevražd, a to v období mezi rokem 2010 a 2015. Značný nárůst se týkal především žen (Newport Academy, 2021).

Někteří vědci přisuzují tento nárůst mezi výše zmíněným obdobím právě používáním sociálních médií a celkovému trávení času u obrazovky. Děti staršího školního věku, kteří byli dotazováni a trávili mnoho času na sociálních sítích měli častěji hlášené problémy s duševním zdravím. Naopak jedinci, kteří trávili svůj čas bez internetu, a to například sportem, domácími úlohami nebo volnočasovými aktivitami, hlásili problémy s duševním zdravím mnohem méně (Newport Academy, 2021).

Duševní poruchy se mohou objevovat na základě dlouhodobého vystavování se nevhodnému obsahu, který je na internetu snadno dostupný. Jedná se například o nehody, násilí, vulgarismy, nevhodné snímky nebo explicitní sexuální kontext. Veškerý konspekt tohoto typu, tak může u mladých lidí vyvolávat záchvaty úzkosti a strach z reálného světa. Jelikož na základě

shlédnutého obsahu věří, že svět je nebezpečný a agresivní (Impact of Social Media on Youth, 2019).

Mimo duševní poruchy sociální média svým uživatelům prakticky odebírají empatii. Na sociálních sítích je spousta lidí, kteří se potýkají s různými životními problémy. Málo kdy se však uživatel dočká pochopení nebo soucitu od ostatních (Impact of Social Media on Youth, 2019).

Sociální média ovlivňují pubescenty nejen v osobním životě, ale také ve vzdělávací oblasti. Jedním z nepříznivých dopadů je schopnost rozptylovat žáky, a to napříč školními ročníky. Většina z těchto uživatelů má pocit, že ztrácí kontrolu nad online světem, pokud je určitý čas nepřítomen. K tomuto pocitu dochází po minimálním intervalu patnácti minut. U dětí staršího školního věku, které jsou tímto vjemem ovlivňovány, začíná docházet ke zhoršení studijních výsledků (Peňáz, 2016).

2.4 VLIV TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU U POČÍTAČE NA FYZICKÉ, PSYCHICKÉ A SOCIÁLNÍ ZDRAVÍ

Nadměrné užívání internetu má neblahý dopad na fyzické zdraví, které se dále dělí na dvě skupiny:

- Nepřímý účinek: absence zdravých aktivit, zapříčiněno nadměrným trávením času u počítače
- Přímý účinek

Často diskutovaný vliv počítačů výše zmíněných nepřímých účinků je obezita populace, kterou způsobuje nedostatek pohybu. Nadváha se týká i české populace. Tento problém však nezpůsobuje samotné trávení času v online světě, ale má více důvodů. Spíše, než čas strávený u počítače se projeví socioekonomické rysy, do kterých spadá převážně rodina. Ta má přímé působení na kvalitu a kvantitu stravy, dále ovlivňuje i způsob trávení volného času (jejich návyky) a z obecného hlediska má vliv i kultura a samotné prostředí (škola, práce), ve kterém se jedinec pohybuje. Přímý vliv internetu na obezitu se vylučuje a je považován spíše za mýtus. V této oblasti mají na člověka stále větší vliv televizní reklamy, které propagují nezdravé potraviny (Ševčíková, 2014).

Přímý účinek při používání počítače a internetu se na fyzickém zdraví projevuje převážně v komplexu muskuloskeletálních problémů. Jedná se o drobná poranění, která vznikají z jednostranné a dlouhodobé zátěže. Tato zranění se mohou následně projevit bolestmi

hlavy, zádových nebo krčních svalů, mravenčení či částečné znecitlivění zápěstí, což může vyústit až k poškození karpálního tunelu (Ševčíková, 2014).

Příčinou výše zmíněných drobných poranění může být jak nadměrné sezení u počítače bez pravidelných přestávek, tak nevhodný výběr ergonomické židle, nevhodná instalace nábytku nebo počítačová periferie. Nevhodné aspekty pak mohou vést k opakovanému zafixování těla v nepatřičné pozici (Ševčíková, 2014).

Sociální zdraví je značně provázáno se sociálními vztahy a internetem. Pubescenti často na sociálních sítích navazují vztahy, které jsou mnohdy propojeny i v reálném životě. Používání sociálních sítí má však značný vliv na vztah mezi rodičem a dítětem. Rodič vnímá u svého dítěte značné používání sociálních sítí, kde pubescent tráví hodně času. Jedinec si zde upevňuje své vztahy mezi vrstevníky, se kterými udržuje nepřetržitý kontakt. Neustálá potřeba dítěte staršího školního věku trávit svůj čas v online prostoru však může vytvářet sociální propast mezi rodičem a dítětem. Vztah mezi nimi již není tak komunikativní jako dříve. Zároveň se u pubescenta, který tráví příliš velké množství času na sociálních sítích může objevit absence fyzického kontaktu, který je pro udržení sociálního zdraví také důležitý. Vztahy, které jsou udržované pouze na online bázi postrádají přímou vizualizaci druhého člověka při rozhovoru, ta při prohlubování sociálních vztahů tvoří velmi podstatnou část. (Moriss, 2002).

3 HODNOTY A HODNOTOVÁ ORIENTACE DĚTÍ STARŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Hodnotami člověka mohou být jakékoliv věci, které jsou pro jedince nějak důležité nebo potřebné. Každý člověk si utváří žebříček hodnot podle vlastního uvážení. Zároveň samotné hodnoty vytvoří patřičný odraz daného jedince. Mohou to být věci, za kterými si stojíme a máme své zásady nebo také objekty (vzdělání, vize), již chceme dosáhnout (Štefflová, 2021).

Pojem hodnoty nevyjadřuje jen, co k životu nezbytně potřebujeme, ale naopak ukazuje, co je pro nás důležité, co máme rádi, čeho si vážíme, co milujeme, čeho chceme dosáhnout, jaké věci ctíme nebo obdivujeme (Kučerová, 1996).

Ačkoliv se lidé snaží vytvořit pozitivní život společně s hodnotami, které jsou pro ně důležité. Neobejdou se bez negativních vlivů okolí. Hodnoty člověka se mohou začít jedinci vymykat z kontroly, nebo si jej mohou začít podmaňovat a zotročovat. Hrozí i bezhlavé propadnutí svým modlám. Vztahy s okolím již pro člověka nemusí být tak důležité jako fakt dosáhnout své vize (Kučerová, 1996).

3.1 KLASIFIKACE HODNOT

Hodnoty jsou klasifikovány podle dimenzí, ve kterých člověk prožívá jak sám sebe, tak i samotný svět. Dělí se na základní hodnoty: **přírodní, civilizační a duchovní** (Kučerová, 1996).

Přírodní hodnoty se následně člení na hodnoty vitální, životní a hodnoty sociální.

Hodnoty **vitální**, životně korespondují s potřebami existence. Tato oblast zahrnuje zdraví, tělesnou zdatnost a ukojení smyslů. I když se lidé oddělili od bezproblémové ucelenosti s přírodou, pořád jsou její součástí. Vitální hodnoty jsou i nadále vnímány nejintenzivněji. Život má pro člověka stále jeden z nejcennějších významů pro uskutečnění a realizaci svých hodnot (Kučerová, 1996).

Hodnoty **sociální** souvisejí se vztahem člověka k přírodě a zároveň ke vztahu k dalším lidem i k sobě samému. Přirozenou potřebou člověka je asociace, kdy dochází k citovým odezvám, družností, vzájemností, ale také potřebě být milován a milovat. V této oblasti se projevuje egocentrismus, člověk má tendence být uznáván, být úspěšný a oceňován druhými. Mezilidské vztahy a city jsou žádoucími hodnotami (Kučerová, 1996).

Podmínkou i výsledkem **civilizačních** hodnot jsou kolektivní organizace, které tvoří rodiny, národy nebo právní zřízení. Dále komunikace jako je řeč nebo písmo. Výroba a směry

zabývající se ekonomikou společnosti a charakterem techniky. A na závěr společenské akumulované poznání zabývající se vědou a kolektivní zkušeností (Kučerová, 1996).

Duchovní hodnoty jsou tvořeny v oblasti sebeřízení neboli morálkou a mravností. Obsahují také sebevýraz (umění) a sebereflexi, která je tvořena náboženstvím, filozofií a světovým či životním porozuměním. Samotná duchovní hodnota se ve společnosti projevuje jako užší forma kultury (Kučerová, 1996).

Na životní cestě každého jedince, dochází k utváření základní hodnotové orientace, jež vyplývá ze získaných dispozic externích činitelů, kteří do jisté míry ovlivňují a spolupůsobí na utváření osobnosti jedince (Kučerová, 1996).

Normy zavedené společností jsou vždy kladeny za jistým účelem, většinou jsou zaměřeny na hodnoty, které mají patřičný význam. Samotný smysl normy by měl sloužit pro daný důvod. Nemá-li norma účel nebo jej nikdy nezískala je považována za nesmyslnou. Za hodnoty je označovaná například pravdomluvnost, čistota nebo zdvořilost. “Imperativním výrazem“ pro normy výše zmíněných hodnot je: Buď pravdomluvný, čistotný, zdvořilý. Za účelem norem je vyšší smysl, míří jak na sebeúctu, tak na úctu k ostatním lidem a krásu životních podob (Kučerová, 1996).

V novověku se hodnoty, motivace a důležitost začaly prolínat. Německý filozof a teolog Dietrich von Hildebrand (1972 in Šarníková) představil tři základní kategorie důležitosti:

- **Subjektivně uspokojující důležitost:** Jedná se o věci, které jsou pro člověka nějak důležité, uspokojující nebo příjemné. Svoji důležitost však věci ztrácejí při úplném vyčerpání ve vztahu k jisté osobě a jejímu potěšení.
- **Hodnota nezávislá od účinku, který vyvolává:** Za účinky se předpokládá krása, morální skutky nebo šlechetnost. Neboli hodnoty, které disponují vnitřní důležitostí a jsou nezávislé od vyvolaného účinku, při reakci člověka na určitou hodnotu.
- **Objektivní dobro osoby:** Kategorie předpokládá podstatnost hodnot. Náтурой je objektivní dobro, důležitý je vztah i k osobě (to, co je důležité pro mě). Jedná se o přínos pro naše dobro.

Spranger (in Šarníková) přišel s návrhem šesti základních hodnot z oblasti nadindividuálního hodnotového vědomí. Jedná se o míru a důležitost individuálních hodnot,

kteřé jsou vázány mírou svých priorit. Tvoření hierarchie je stejné. Základ dle Sprangera tvoří *šest hodnotových orientací* (Šarníková, 2012, s. 14-15).:

- *Teoretická*: prostřednictvím racionálního, empirického a kritického přístupu hledá vyzdvižení pravdy
- *Praktická*: pro reálný život zdůrazňuje aplikovatelné praktické hodnoty, které se podobají přetrvávajícím stereotypům
- *Estetická*: na nejvyšší post klade harmonii, užívání jakéhokoli zážitku a formu
- *Sociální*: dříve byla charakterizována jako láska k lidem, později je uváděna jen v souvislosti s filantropismem a altruismem
- *Religiózní*: nebo také mystická, je považována za jednotu všech zkušeností a snahu pochopit vesmír jako celek
- *Mocenská*: převážně se zajímá o slávu, osobní moc nebo vliv. Dříve byla nazývána politická, ale na tuto oblast nebyla příliš orientovaná

Milton Rokeach (1979, s. 6, in Smékal a Řehulková, 2009) tvrdí, že: „*Hodnoty jsou standardy, které jsou ve velké míře získány, naučeny a internalizovány od společnosti a jejích institucí.*“. Dále je dělí na instrumentální a cílové, které jsou tvořeny těmito hodnotami:

- Instrumentální: vysoké nároky, nezávislost, přesnost, zodpovědnost, trpělivost, vchovanost, vlastní názor, čestnost, optimismus, úspěšnost, akceptace jiných názorů, vzdělanost, zvyky, sebekontrola apod.
- Cílové: prospěšný život, pohodlný, rovnost, světový mír, vzrušující, svoboda, svět krásy, potěšení, štěstí, starost o milované, pocit jistoty, vnitřní harmonie, sebeúcta, blaho národa, přátelství, zralá láska, moudrost a společenské uznání.

3.2 UTVÁŘENÍ HODNOTOVÉHO ŽEBŘÍČKU

Žebříček hodnot si vytváří nejen jedinci, ale také společenské skupiny jako například rodina, pracovní kolektiv či dětská skupina (Kučerová, 1996).

Člověk má díky svým vizím, citům, přáním i myšlenkám potřebu přetvářet svět kolem sebe a vytvářet takzvaný „nový svět“, kde díky uskutečnění svých hodnot formuje prostředí s kladnými hodnotami a s pocitem bezpečí. Věci, které se jedinec snaží přetvořit mohou mít podobu jak materiální, tak i formu vztahu s lidmi či skupinami v nichž se pohybuje (Kučerová, 1996).

Výsledkem procesu hodnocení jsou hodnoty, které jsou dále ovlivňovány mnoha faktory. Podstata hodnotové struktury společnosti se odvíjí od společenské a civilizační zkušenosti. Jedinec čerpá z fundamentu komunity a dle něj formuje vlastní žebříček hodnot, jehož proměna může záviset na podmínkách konkrétního okolí. Charakter změny probíhá v oblasti materiální nebo duchovní (Sak, 2000).

Mezi společností a jedincem dochází ke vzájemnému působení. Na základě náhledu, který jedinec získává dochází k osvojování sociální zkušenosti. Samotné hodnoty se s nástupem nové generace nadále formují a jsou jimi ovlivňovány. Každý jedinec zaujímá individuální postoj k hodnotám a k hodnotové orientaci. Do hodnotového žebříčku si jedinec přebírá pouze část z hodnot sociálních. Výběr závisí na osobní zkušenosti jedince, jeho individualitě a konkrétním společenským prostředí (Sak, 2000).

Zejména u pubescentů, kteří se patřičně věnují svým zájmům začíná docházet k jejich prohlubování. Jedinec začíná hodnotám připisovat určité argumenty, které hledá v jejich prospěšnosti. Zájmy se začínají vyvíjet i v oblasti úmyslného odporu vůči věcem, které jsou jedinci nařizované nebo vnucované (například povinná četba ve škole) (Šarníková, 2012).

Ve velké míře je pubescentní období provázeno četnou vytrvalostí. Od jedince je vyžadována určitá míra zodpovědnosti za své činy. S tím neodmyslitelně souvisí i samotný rozvoj vůle při plnění nejrůznějších úkolů, se kterými se dotýčný potýká. Postoje dospívajícího jedince jsou zároveň ovlivňovány motivací ze strany dospělé osoby. Pubescent však dospělou osobu uznává jedině v případě, kdy jej považuje za svůj vzor nebo kdy uznává některou z jeho vlastností (Šarníková, 2012).

V období puberty jedinec řeší psychosociální konflikty hlavně v rodině. Snaží se nalézt vlastní způsob, jak se vymanit z rodinných pout a dosáhnou tak svobody, aniž by způsobil negativní dopad na vztahy v rodině a k rodičům samotným. Nejčastěji dochází ke změně citových vztahů, které jsou doprovázeny přeměnou chování, hodnot a názorů. Začíná se objevovat kritika a rebelie vůči rodičům. Dále dochází k novému vnímání studu v oblasti projevovalí svých citů, něžností a lásky. Reakce pubescenta bývají prudce emocionální (Šarníková, 2012).

Dospívající jedinec někdy přijímá nové životní cíle a vzory nekritickým způsobem. Může docházet k častějšímu uzavírání se do sebe, fantazírování o své úspěšné budoucnosti nebo k celodennímu snění. Postoj k dospělým osobám začíná být kritický a projevuje se vzpurným chováním. V období dospívání je důležité naučit se vážit názorů dospělých, jejich argumentů

a dokázat přijmout jejich rady. Mladý člověk je ochoten ocenit a přijmout rady jen tehdy, pokud druhá strana jedná bez ironie, mentorování nebo podceňování. V případě kritiky a motivace je dospívající schopen akceptovat názor dospělého jedině tehdy, kdy je pro něj opravdovým vzorem. Pokud není dochází k ignoraci zmíněného postřehu (Šarníková, 2012).

Pubescenti se mnohdy snaží najít osobu, které by se mohli vyrovnat v jejich vlastnostech i kvalitách. Jejich cílem může být kdokoli z jejich okolí, rodiny nebo pedagogů. Vybírají si někoho, kdo nějakým způsobem ovlivňuje chování a názory ostatních lidí. Jelikož představy dospívajících bývají často zkreslené a nereálné, dospělý člověk by je měl navést na správnou cestu a regulovat jejich představy a snahy (Šarníková, 2012).

3.3 Vliv sociálních sítí na utváření hodnotového systému dětí

Sociální prostředí je chápáno jako souhrn životního prostředí, které se skládá ze sociálních a společenských aspektů. Používá se také termín sociální svět. Člověk je utvářen jak vrozenými instinkty, tak sociálním prostředím, kde jsou jedinci vnucovány normy, které mu zabraňují svobodně využít vlastní instinkt. Lidská psychika je závislá na kultuře, společenském životě a sociálních interakcích (v menších skupinkách). Jedná se o mikrostrukturu a makrostrukturu, které na základě prolínání tvoří sociální prostředí (Šilhánová, 2017).

- Mikrostruktura je označení sociálního prostoru, který je pro jedince tím nejbližším. Jedná se o meziosobní interakce, kde komunikace probíhá „tváří v tvář“ a jsou tvořeny menšími skupinami (obyvatelé obce, studenti).
- Makrostruktura je naopak označení pro početnější skupiny, které jsou složitěji strukturované. Tvoří je například společnost jako celek nebo region (Řezáč, 1998).

Sociální prostředí lze chápat i jako integrovaný sociální systém, který je tvořen lidmi a současně jejich vzájemnými vztahy. Dále jsou tvořeny společnými aktivitami, z nichž jsou vytvářeny produkty, které mohou být jak materiálního, tak duchovního charakteru (Řezáč, 1998).

Vlivem sociálního prostředí a získávání zkušeností se z člověka stává společenská bytost. Člověk si od počátku narození osvojuje způsoby chování, normy, hodnoty a kulturní vzorce společnosti, které vznikly na základě konexí z předcházejících generací v sociálním prostředí. Do jisté míry je součástí sociálního prostředí i kulturní a sociální dědictví.

Prostřednictvím sociálního prostředí je člověk formován, ale zároveň zaujímá aktivní pozici v promítání individuality a vrozených dispozic: fyzických i psychických (Šilhánová, 2017).

Podstatný vliv na formování morálních hodnot u dětí má zejména výchova. Existuje mnoho výchovných stylů například v rodině nebo ve výchovných institucích (základní škola). Výchova od rodičů a pedagogů by se měla vzájemně prolínat. Dítě si za své vzory může zvolit rodiče, pedagoga, nebo někoho dalšího, kdo se podílí na jeho výchově a celkovém názoru na svět. Prioritou, by měla být schopnost pracovat se znalostí svých hodnot, chování a postojů. Důležité je stanovení cíle a samotná podpora dětí, výchova tak pro rodiče může být mnohem snazší (Šilhánová, 2017).

Morální vývoj v oblasti usuzování dítěte je ovlivňován různými okolnostmi. Morální smýšlení je utvářeno jevy, které působí na podstatu hodnot. Během života, může docházet k přeměně hodnotového žebříčku. Samotný základ, který se utvářel v raném dětství se však mění zřídka. Okolnosti zahrnují náboženství, rodinné vztahy a komunity, které dítě zná, vyrůstá v nich a denně je poznává (Dvořáková, 2008).

Všechny tyto aspekty mají značný vliv na názor dítěte v mezilidských vztazích, uznávání jistých hodnot a na chování celkově. Dítě považuje prostředí, ve kterém žije za naprosto normální. Po nástupu do výchovných institucí (například mateřské školy), dítě postupně objevuje další normy, které jsou dány společností a porovnává je se svými zkušenostmi ze svého prostředí. Na základě nově zjištěných informací a porovnávání dochází k utváření názoru a samotnému postoji k morálce (Dvořáková, 2008).

Virtuální svět stále více zasahuje do vnímání člověka. Elektronická média lidem nevědomky vtiskují vzorce chování. Tomuto riziku jsou vystavovány hlavně děti a mladiství, kteří prostřednictvím médií získávají značnou část postojů a znalostí. Pro děti je zásadní, aby si uvědomovaly riziko virtuálního světa a dokázaly si utvořit vlastní názory a stanoviska (Jiráček a Köpplová, 2003).

Média dle Jiráčka a Köpplové (2003, s. 151) ovlivňují „*chování, postoje či názory jedinců, které mohou rozšiřovat obzory poznání, vzdělávat, pomáhat v politickém i spotřebitelském rozhodování, ovlivňovat životní styl (a tím i zdraví), ale také děsit, vyvolávat napětí, navádět ke společensky nežádoucímu jednání či uvádět v omyl*“

Většina sociálních sítí a užívání mobilních telefonů nemá vymezenou minimální věkovou hranici. Děti jsou tak již od útlého věku obkloповány médii a v brzkém období je

začínají používat. To má za následek těžší navazování vztahů s ostatními lidmi v reálném životě. Přátelství vytvořené ve virtuálním světě je v mnoha případech považováno za umělé a spolehlivost na online přátele je velmi nízká (Sinek, 2017).

4 EMPIRICKÁ ČÁST

Empirická část výzkumu se zabývá vztahem mezi užíváním sociálních sítí a hodnotami žáků staršího školního věku. Sociální sítě již neodmyslitelně patří k dnešní společnosti. Nadměrné používání sociálních sítí, však může mít značný vliv na utváření či přetváření hodnot jedinců staršího školního věku. Empirická část se snažila zjistit, zda k onomu vlivu opravdu dochází a případně v jaké míře působnosti.

Podobným tématem se zabývaly i bakalářské práce, které však neproběhly na území Olomouckého kraje. Jako například práce na téma *Virtuální sociální sítě a jejich vliv na reálné sociální vazby dětí a mladistvých* (Kincl, 2018), kdy Kincl provedl sběr dat na základních a středních školách v Pardubicích. Dále bakalářská práce na téma *Sociální sítě jako součást života mladé generace* (Pěkníková, 2017), zde Pěkníková provedla dotazníkové šetření ve městě Tábor na střední škole.

4.1 CÍL VÝZKUMU

Cílem výzkumu bylo zjistit, zda a do jaké míry sociální media ovlivňují děti staršího školního věku v kontextu utváření jejich hodnotového systému.

4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Jaký je vztah mezi uživateli sociálních sítí a utvářejícími se hodnotami v období staršího školního věku?

Do jaké míry mohou sociální sítě ovlivňovat hodnotový systém dětí staršího školního věku?

Existuje rozdíl mezi uživateli sociálních sítí v období staršího školního věku?

4.3 HYPOTÉZY

Na to, abychom dosáhli cíle, jsme v součinnosti s výzkumnými otázkami zformulovali tyto hypotézy:

H1: Používání sociálních sítí ovlivňuje vytváření hodnot jedince staršího školního věku. (Položka č. 12,19)

V hypotéze je zahrnuto, že jedinci jsou ovlivňováni sociálními sítěmi do takové míry, kdy přetvářejí dosavadní hodnoty, utvořené na základě svých zkušeností a získaných znalostí svého prostředí (rodina).

H2: Používání sociálních sítí se liší v závislosti na sociodemografických charakteristikách dětí staršího školního věku. (Položka č. 4)

Hypotéza souvisí s přesvědčením, že používání sociálních sítí závisí na tom, jestli uživatel žije ve městě nebo v obci.

H3: Děti staršího školního věku trpí obavou z promeškání různých příležitostí, pokud sociální sítě nemají. (Položka č. 1 NE-ČÁST, Položka č. 6)

Hypotéza předpokládá, že jedinci kteří, nemají účet na sociálních sítí trpí obavou z promeškání různých příležitostí.

H4: Existuje vztah mezi používáním sociálních sítí a úrovní sebevědomí dětí staršího školního věku. (Položka č. 10, 16, 17)

Hypotéza obsahuje tvrzení, že u uživatelů se po dobu užívání sociálních sítí zvyšuje anebo snižuje úroveň sebevědomí a sebedůvěry v závislosti od toho, kdo je pro ně na sociálních sítích vzorem nebo idolem.

H5: Existuje vztah mezi online aktivitami na sociálních sítích a hodnotami, které jsou pro děti staršího školního věku důležité. (Položka č. 15, 21)

Hypotéza obsahuje předpoklad, že online zájmy a aktivity dětí staršího školního věku úzce souvisí s hodnotami, které jsou pro ně v životě důležité. Zároveň předpokládá, že pubescenti pocítují identickou důležitost sebe sama jako u ostatních lidí.

H6: Děti staršího školního věku mění svůj vztah mezi změnou postoje a postavením mezi vrstevníky. (Položka č. 22, 11)

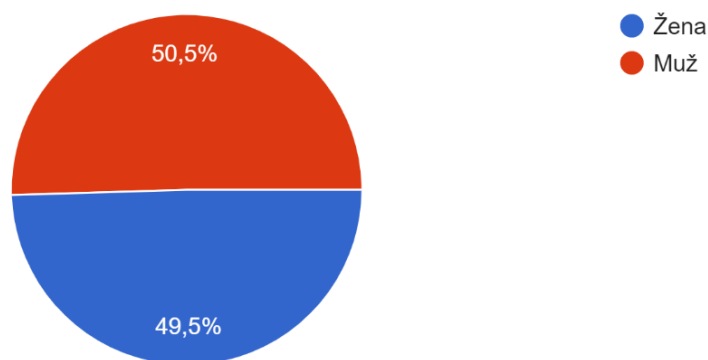
Hypotéza předpokládá, že na základě zalíbení se kolektivu jedinec změní svůj postoj i za předpokladu, že jeho prvotní postoj byl opačný.

4.4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Praktická část diplomové práce se zabývá tím, jaký vliv mohou mít sociální sítě na hodnoty dětí staršího školního věku. Ke zjištění je použita kvantitativní metoda ke sběru dat formou dotazníků.

4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Výzkum byl proveden na základních školách v Olomouckém a Zlínském kraji. Dotazníky byly zaslány do škol v online formě s instrukcemi k vyplnění a v anonymní podobě. Výzkumné šetření bylo zaměřeno na děti staršího školního věku od 11 do 16 let. V této věkové kategorii se dotazníkového šetření účastnilo 426 respondentů. Z celkového počtu respondentů bylo 215 chlapců (50,5 %) a 211 dívek (49,5 %) (Graf č. 1).

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

Nejvíce respondentů bylo ve věkové kategorii 14 let (N=119). Dále ji následovala kategorie 13 let (N=110), 12 let (N=103), 15 let (N=59), 11 let (N=32). Nejméně odpovídali respondenti ve věku 16 let (N=3) (Tab. č. 1).

Tabulka č. 1: Věkové rozdělení

Věk	Chlapci N	Dívky N	Celkem	
			N	(%)
11	19	13	32	7,5
12	48	55	103	24,1
13	52	58	110	25,7
14	65	54	119	27,8
15	29	30	59	13,8
16	2	1	3	0,7
Součet	216	212	428	100

4.6 METODA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Výzkumné šetření bylo realizováno kvantitativní formou, a to dotazníkovým šetřením o 23 otázkách. Dotazník byl vytvořen přes veřejně dostupný formulář pro tvorbu, který poskytuje Google. Dotazník byl rozdělen na dvě části. První část tvořilo 13 uzavřených otázek (možnost výběru 1 odpověď) z nichž 1 měla možnost volby 3 odpovědí. Další 3 otázky byly otevřenou formou, z toho 2 otázky sloužily jako doplnění k příslušné otázce. Pro případ, že někdo nemá účet na sociálních sítích byla vytvořena jiná verze první části o 5 otázkách z toho 2 byly otevřené otázky, z nichž 1 sloužila jako doplnění k určité otázce a 3 uzavřené (pouze 1 odpověď). Druhá část byla zaměřena na hodnoty dětí staršího školního věku, 8 otázek bylo uzavřených (pouze 1 odpověď) z nichž 1 měla možnost 3 odpovědí, dále byla tvořena

2 otevřenými otázkami, které sloužily jako doplnění k určité otázce, 1 otázka byla vytvořena jako stupnice (1-5, kdy 1 byla nejdůležitější a 5 nejméně důležitá). Metoda dotazníkového šetření byla vybrána z důvodu možnosti získání velkého počtu dat za krátkou dobu (Chráska, 2016).

Získaná data byla přes formulář uložena do excelu, ze kterého byly následně vytvořeny grafy. Ty napomohly k přehlednějšímu znázornění výsledných odpovědí v procentech. Data z excelu byly zároveň použity při tvorbě tabulek, které ukazují přesný počet respondentů u zvolených odpovědí.

4.7 REALIZACE

Dotazník byl před konečným rozesláním, otestován dvěma různými žáky staršího školního věku. Testována byla srozumitelnost otázek, návaznost mezi jednotlivými částmi, správné nastavení funkcí u otázek a konečné odeslání dat. Samotný proces sběru dat trval od 18. 11. 2021 do 5. 2. 2022. Po předvýzkumu bylo za pomoci emailu osloveno několik vybraných základních škol převážně z Olomouckého kraje a menšinově ze Zlínského kraje. Do škol byl zaslán elektronický odkaz na online dotazník, který následně učitelé předali svým žákům k vyplnění. Dotazník byl rovněž umístěn na sociální síť Facebook k dalšímu vyplnění danou věkovou skupinou a k následnému vytvoření metody „sněhové koule“ (sdílení s dalšími jedinci). Neadekvátní odpovědi, které byly chybně, záměrně špatně nebo neúplně vyplněny nejsou do výsledných dat započítány. Jejich počet se může u každé otázky lišit, vzhledem k ověřování adekvátních odpovědí.

4.8 VÝSLEDKY VÝZKUMU

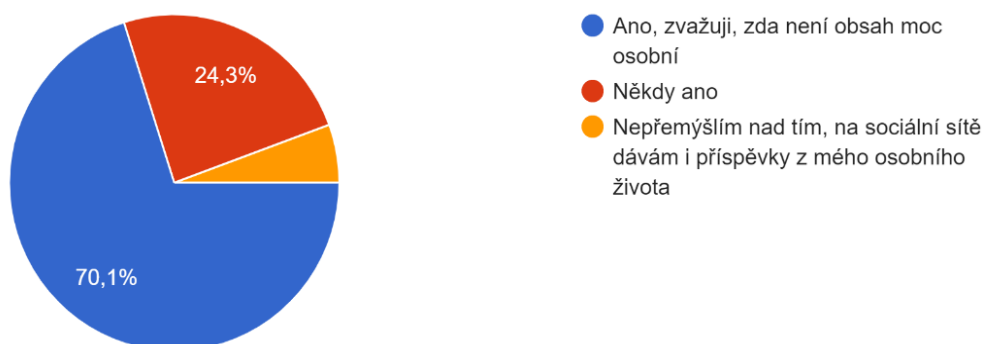
Podkapitola se zabývá zpracováním dat, které byly získány za pomoci dotazníkového šetření a jejich vyhodnocením. Pro lepší přehlednost jsou data zpracována v grafech a názorných tabulkách, které jsou dále komentovány a zasazeny do výzkumných otázek.

H1: Používání sociálních sítí ovlivňuje vytváření hodnot jedince staršího školního věku.

Vzhledem k tomu, že sociální sítě jsou hojně využívány dětmi staršího školního věku, zajímalo nás u této hypotézy, zda sociální sítě nějak ovlivňují vytváření hodnot u zmíněných jedinců. Dále nás zajímalo, zda pubescenti uvažují, co na svých sociálních sítích zveřejní. Tuto otázku zjišťovala položka č. 12. Respondenti měli u této otázky možnost vybrat ze tří předpřipravených odpovědí: Ano zvažuji, zda není obsah moc osobní. Někdy ano. Nepřemýšlím nad tím, na sociální sítě dávám i příspěvky z mého osobního života. Otázku adekvátně zodpovědělo 411 respondentů z celkového počtu 426. Neadekvátních odpovědí bylo

při této otázce 15. Z toho důvodu byly vyřazeny a dále se s nimi nepracovalo. Nejméně zastoupenou odpovědí byla „Nepřemýšlím nad tím, na sociální sítě dávám i příspěvky z mého osobního života“, kterou zodpovědělo 5,6 % (N=23). Nejčastější odpovědí byla „Ano, zvažuji, zda není obsah moc osobní“, tuto odpověď zvolilo 70,1 % (N=288) respondentů. Druhou nejčastější odpovědí tak byla „Někdy ano“, kterou vybralo 24,3 % (N=100) z dotazovaných.

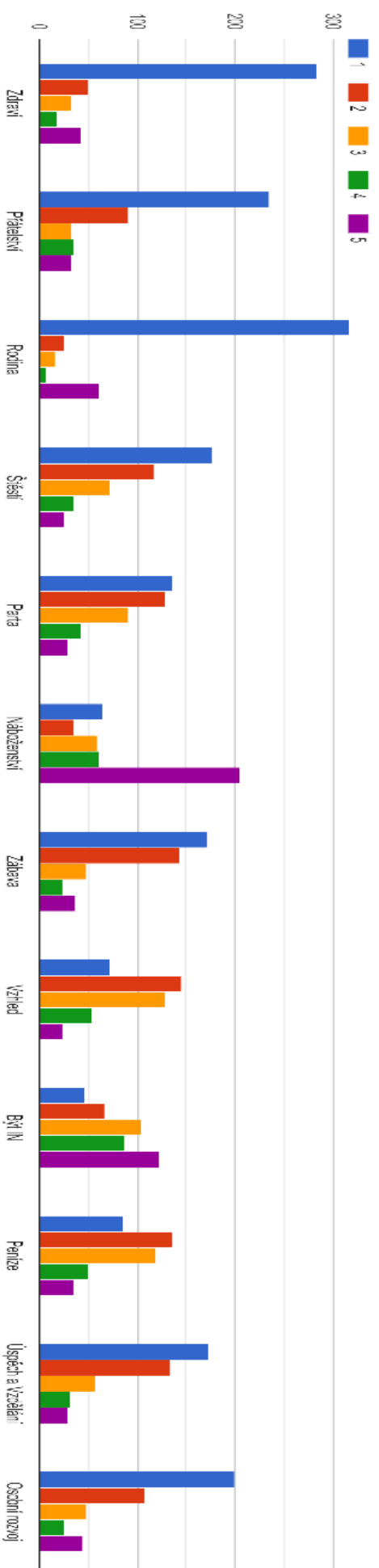
12. Přemýšlíš, které příspěvky, fotografie, videa atd. zveřejníš na svých sociálních sítích?

Graf č. 2: Zveřejnění obsahu na sociálních sítích

V návaznosti na to, zda sociální sítě ovlivňují vytváření hodnot u dětí staršího školního věku, nás zajímalo, jaké hodnoty děti preferují a které jsou pro ně spíše méněcenné. Otázku zjišťovala položka č. 19. Respondenti měli k dispozici 12 hodnot, které měli za pomoci číselné stupnice 1-5 ohodnotit (přičemž 1 byla nejdůležitější a 5 nejméně důležitá). Otázka byla zodpovězena všemi respondenty (N=426).

19. Z možností vyberte čísl na stupnici 1 - 5 vaše hodnoty v životě (kdy 1 je pro vás nejdůležitější hodnota a 5 nejméně důležitá)

Graf č. 3: Výběr důležitých hodnot

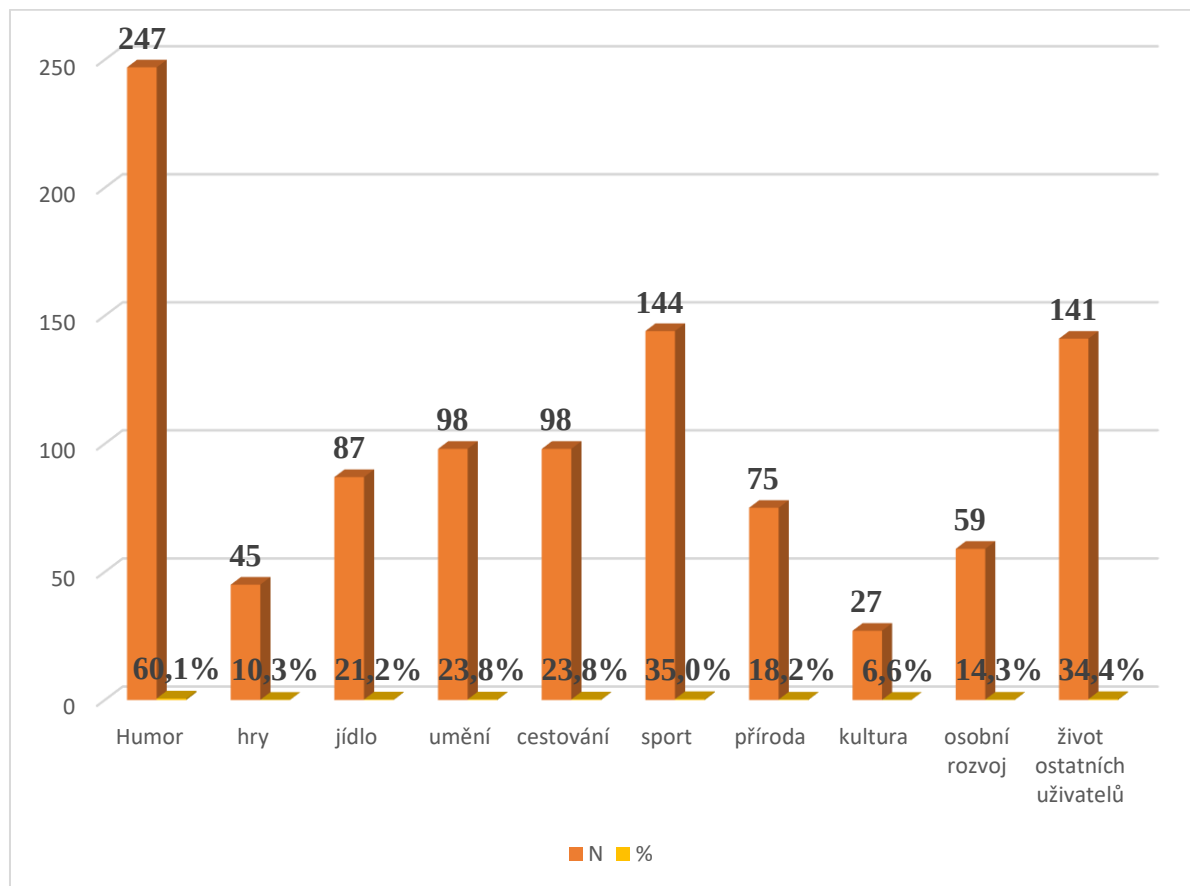
Tabulka č. 2 ukazuje kolik respondentů volilo danou stupnici 1-5 (kdy 1 je nejvíce důležitá a 5 nejméně) u navržených hodnot. Nejvíce ceněnou (1) byla zvolena hodnota „rodina“, kterou si zvolilo 74,2 % (N=316) dotazovaných. Druhou nejvíce ceněnou hodnotou byl „vzhled“ 34,3 % (N=146). Stejnou hodnotu na třetí stupnici byl opět vybrán „vzhled“ 30 % (128). Čtvrtá stupnice „být IN“ byla zvolena 20,4 % (N=87). Nejméně důležitou hodnotou (5) byla hodnota „náboženství“, kterou zvolilo 47,9 % (N=204) respondentů. Každý řádek hodnoty ukazuje počet respondentů, který byl dotazovanými na stupnici označen.

Tabulka č. 2: Rozdělení hodnot dle stupnice 1-5

Hodnoty	1	2	3	4	5
zdraví	282	49	33	19	43
přátelství	234	90	34	35	33
rodina	316	26	16	7	61
štěstí	176	117	73	34	26
parta	135	128	91	43	29
náboženství	66	36	59	61	204
zábava	171	143	49	25	38
vzhled	73	146	128	54	25
být IN	46	67	103	87	123
peníze	86	135	119	50	36
úspěch a vzdělání	174	134	56	32	30
osobní rozvoj	199	108	48	27	44

Dále nás zajímalo, jaký typ obsahu na sociálních sítích dětí staršího školního věku nejčastěji hledají/sledují. Odpověď na tuto otázku nám pomohla zjistit Položka č. 9, kterou adekvátně vyplnilo 411 respondentů, zbytek odpovědí (N=15) nebylo do dat započítáno z důvodu nezodpovězení nebo neadekvátního vyplnění. Dotazovaní měli na výběr z různých typů obsahu, které se na sociálních sítích objevují. V případě, že v seznamu svůj obsah nenašli mohli jej do seznamu dopsat. Ze seznamu si mohli zvolit tři typy, které na sociálních sítích nejvíce sledují nebo vyhledávají. Nejčastěji voleným typem obsahu byl „Humor“, který byl zvolen 60,1 % (N=247). Dále byl často volený obsah „Sport“ a to 35 % (N=144). „Život ostatních uživatelů“ byl vybrán 34,4 % (N=141). Shodně bylo vybráno „Umění“ 23,8 % (N=98) a „Cestování“ 23,8 % (N=98). Dále často volený typ obsahu bylo „Jídlo“ 21,2 % (N=87). „Příroda“ byla vybrána 18,2 % (N=75) respondenty. „Osobní rozvoj“ zvolilo 14,3 % (N=59).

„Hry“ označilo 10,3 % (N=45). Nejméně volenou odpovědí byla „Kultura“, kterou vybralo 6,6 % (N=27) respondentů.

Graf č. 4: Nejčastěji vyhledávaný typ obsahu na sociálních sítích

H2: Používání sociálních sítí se liší v závislosti na sociodemografických charakteristikách dětí staršího školního věku.

Jelikož jsou sociální sítě snadno dostupné, zajímalo nás, zda existuje rozdíl při používání sociálních sítí ve městě či v obci. Dotazovaní měli v dotazníku vybrat, zda pochází z města či obce. Otázka byla zodpovězena 418 respondenty, osm respondentů otázku nezodpovědělo. Tabulka č. 3 uvádí věk respondentů a místo bydliště (město, obec). Respondenti byli roztrženi podle věku a místa bydliště. Město je zastoupeno 69,1 % (N=289) respondenty a obec tvoří 30,9 % (N=129). Věková skupina 13 let byla ve městě nejpočetněji zastoupena a to 21,3 % (N=89) dětmi staršího školního věku. Obce měly nejpočetnější věkovou skupinu také 13 let, která byla tvořena 9,3 % (N=39) pubescenty. V obou případech byla nejméně zastoupená věková kategorie 16 let, která byla ve městě zastoupena 0,5 % (N=2) respondenty a v obci pouze 0,2 % (N=1) dotazovaným.

Tabulka č. 3: Věkové rozdělení dle místa bydliště

věk	město	obec
11	12	19
12	76	23
13	89	39
14	77	20
15	33	27
16	2	1
Celkem	289	129

Dále nás při této hypotéze zajímalo, kolik času denně děti staršího školního věku stráví na sociálních sítích. A zároveň zda existuje rozdíl mezi městem a obcí. Tabulka č. 4 srozumitelně ukazuje rozdělení dat. Respondenti měli na výběr pět navrhovaných odpovědí různých časových úseků. Otázka byla adekvátně zodpovězena 401 dotazovanými. Zbytek odpovědí (N=25) nebylo zodpovězeno nebo bylo zodpovězeno chybně. U času, který pubescenti ve městě denně stráví na sociálních sítích byla nejčastější odpověď „1-3 hodiny denně“, kterou vybralo 28,9 % (N=116) dotazovaných. V obci byla odpověď „1-3 hodiny“ také nejčastější zvolilo ji 12,5 % (N=50). Nejméně častou odpovědí byla v obou případech odpověď „více než 7 hodin denně“, kdy respondenty z měst tvořilo 4 % (N=16) a z obcí 1,2 % (N=5).

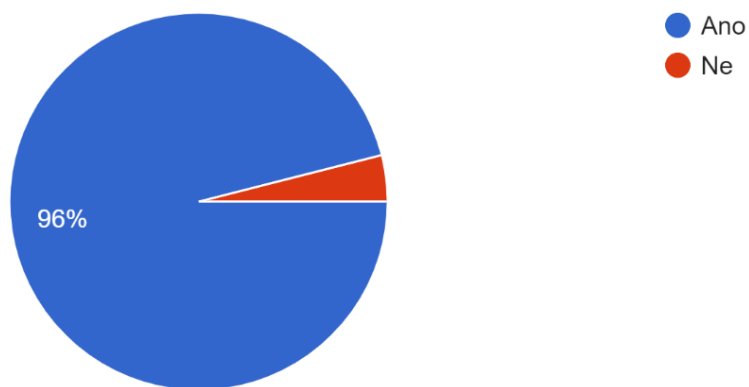
Tabulka č. 4: Čas strávený používáním sociálních sítí (město/obec)

čas strávený používáním sociálních sítí	město	obec
maximálně 1 hodina	24	20
1-3 hodin denně	116	50
3-5 hodin denně	90	44
5-7 hodin denně	30	6
více než 7 hodin denně	16	5
Celkem	276	125

H3: Děti staršího školního věku trpí obavou z proměškání různých příležitostí, pokud sociální sítě nemají.

Zároveň nás zajímalo, kolik z našich dotazovaných dětí staršího školního věku používá sociální sítě a kolik nikoliv. Následující graf byl tvořen na základě Položky č. 5, která se ptala na užívání sociálních sítí. Dotazovaní měli na výběr ze dvou možností „Ano“ „Ne“. Otázka byla zodpovězena celkovým počtem dotazovaných (N=426). Odpověď „Ano“ zvolilo 96 % (N=409) dotázaných a 4 % (N=17) tvořila odpověď „Ne“.

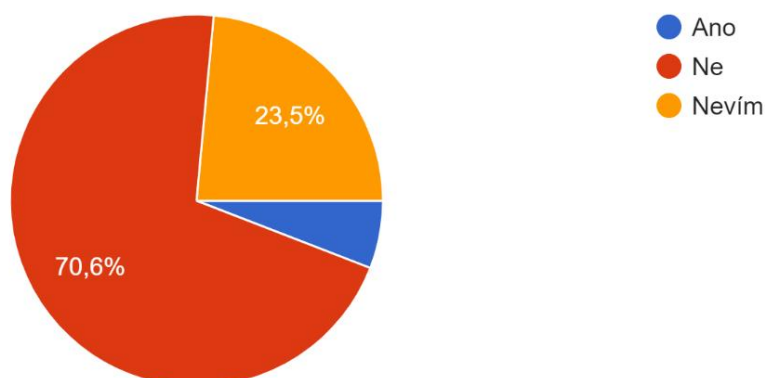
5. Používáš sociální sítě?

Graf č. 5: Používání sociálních sítí

Dále nás zajímalo, zda respondenti, kteří sociální sítě nepoužívají mají někdy obavu z nějakého proměškání. Proto jsme zvolili Položku č. 6 k jejímu zjištění. Otázka byla zodpovězena všemi respondenty (N=17), kteří sociální sítě nepoužívají. Na výběr měli ze tří možností. Obavu z nějakého typu proměškání nemělo 70,6 % (N=12) respondentů, kteří zvolili odpověď „Ne“. Naopak obavu z proměškání mělo pouze 1 % (N=1) z dotazovaných, který vybral odpověď „Ano“. Možnost „Nevím“ zvolilo 23,5 % (N=4).

6. Pokud nemáš sociální sítě, máš někdy obavu z toho, že něco promeškáš?

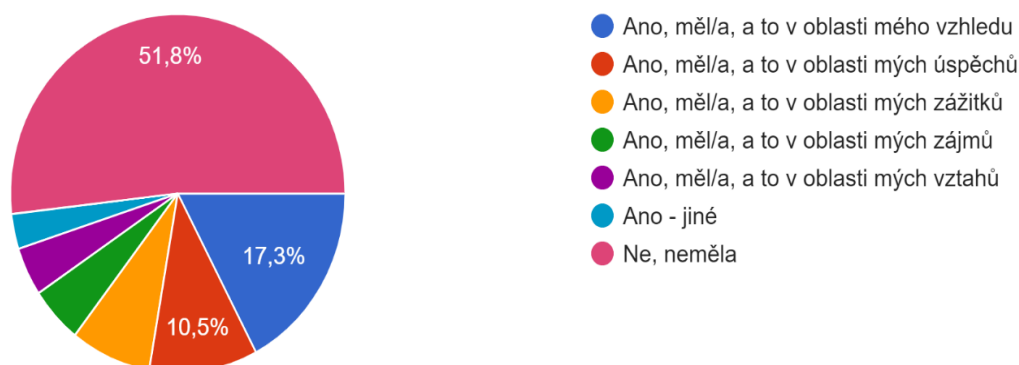

Graf č. 6: Obava z promeškání při nepoužívání sociálních sítí

H4: Existuje vztah mezi používáním sociálních sítí a úrovní sebevědomí dětí staršího školního věku.

U uživatelů médií nás zajímalo, zda mohou mít sociální sítě vliv na zvýšení nebo snížení úrovně sebevědomí a sebedůvěry. Za pomoci Položky č. 10 jsme dotazovaným položili otázku, která byla zodpovězena 96,5 % (N=411). Zbytek odpovědí (N=15) bylo chybně nebo neadekvátně vyplněno. Respondenti měli na výběr ze sedmi předpřipravených odpovědí. Nejčastěji zvolenou možností bylo „Ne, neměl/a“, kterou vybralo 51,8 % (N=213) dotazovaných. Druhou nejčastější odpovědí byla „Ano, měl/a, a to v oblasti mého vzhledu“, kterou zvolilo 17,3 % (N=71). Dále často zvolenou možností bylo „Ano měl/a, a to v oblasti mých úspěchů“, kterou vybralo 10,5 % (N=43) dotázaných. Možnost „Ano měl/a, a to v oblasti mých zážitků“ zvolilo 7,8 % (N=32). Odpověď „Ano měl/a, a to v oblasti mých zájmů“ si vybralo 5,1 % (N=21). Možnost „Ano měl/a, a to v oblasti mých vztahů“ si zvolilo 4,4 % (N=18) dotazovaných. A nejméně častou odpovědí byla „Ano-jiné“, kterou si vybralo 3,2 % (N=13) respondentů.

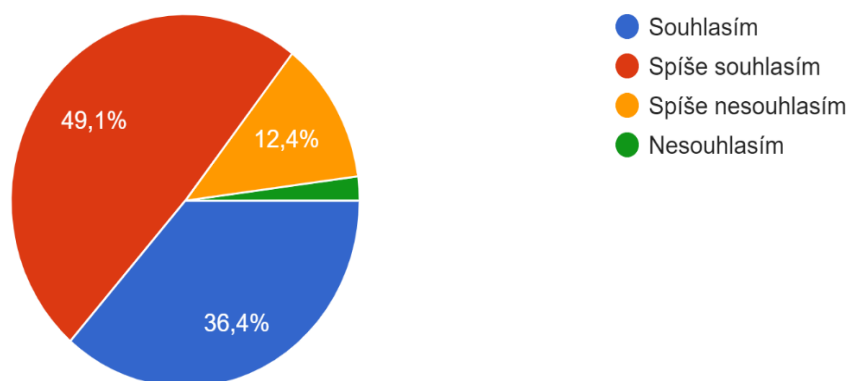
10. Měl/a jsi někdy po čas používání sociálních sítí pocit malého sebevědomí?

Graf č. 7: Pocit nízkého sebevědomí při užívání sociálních sítí

Dále nás zajímalo, zda si jsou děti staršího školního věku vědomy svých dobrých vlastností. Otázku zjišťovala Položka č. 16, která byla adekvátně zodpovězena všemi respondenty (N=426). Dotazovaní měli na výběr ze čtyř možných odpovědí, při nichž měli vybrat míru jejich souhlasu. Možnost „Souhlasím“ vybralo 36,4 % (N=155) dotazovaných. Možnost „Spíše souhlasím“ uvedlo 49,1 % (N=209) respondentů. Odpověď „Spíše nesouhlasím“ vybralo 12,4 % (N=53). Nejméně zvolenou možností byla „Nesouhlasím“ 2,1 % (N=9) dotazovaných.

16. Cítím, že mám mnoho dobrých vlastností (vyber míru souhlasu s tímto tvrzením)

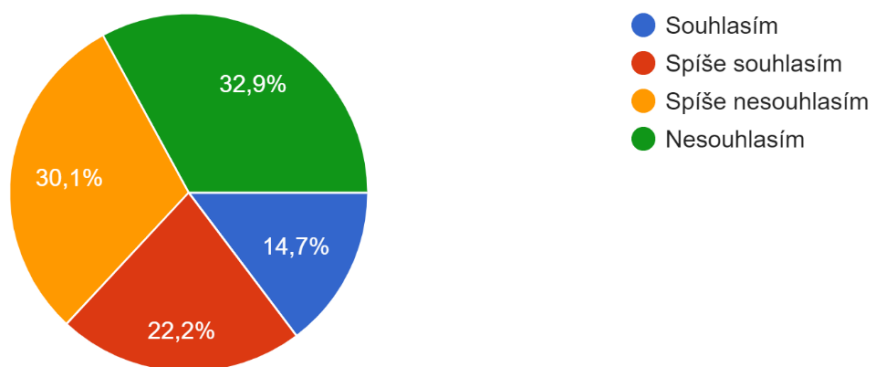

Graf č. 8: Vědomí dobrých vlastností

Dále nás zajímalo, zda děti staršího školního věku postrádají pocit hrdosti. Odpověď na tuto otázku nám pomohla získat Položka č. 17, která byla zodpovězena všemi dotazovanými

(N=426). Respondenti měli vybrat míru souhlasu s danou otázkou. Přičemž možnost „Souhlasím“ zvolilo 14,7 % (N=63). Odpověď „Spíše souhlasím“ vybralo 22,2 % (N=95). Možnost „Spíše nesouhlasím“ označilo 30,1 % (N=128). A odpověď „Nesouhlasím“ si zvolilo 32,9 % (N=140) respondentů.

17. Cítím, že nemám být na co hrdý/á (vyber míru souhlasu s tímto tvrzením)

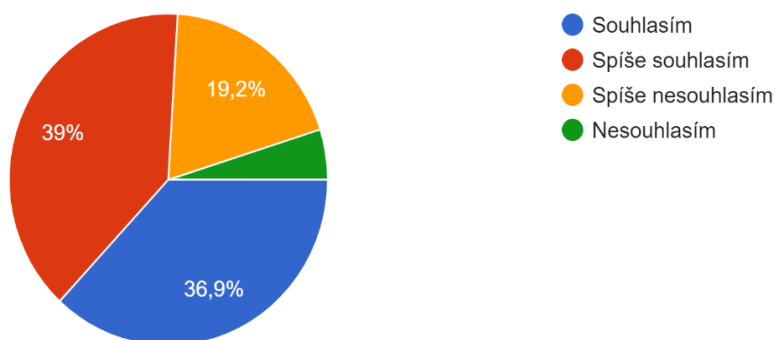

Graf č. 9: Absence pocitu hrdosti

H5: Existuje vztah mezi online aktivitami na sociálních sítích a hodnotami, které jsou pro děti staršího školního věku důležité.

U této hypotézy nás zajímalo, zda žáci staršího školního věku pociťují identickou hodnotu sebe sama jako u ostatních lidí. Odpověď na tuto otázku nám pomohla získat Položka č. 15, která byla zodpovězena všemi dotazovanými (N=426). Respondenti měli vybrat míru souhlasu se čtyřmi předpřipravenými odpověďmi. Možnost „Souhlasím“ zvolilo 36,9 % (N=157) dotazovaných. Odpověď „Spíše souhlasím“ vybralo 39 % (N=166). Možnost „Spíše nesouhlasím“ si vybralo 19,2 % (N=82) dotazovaných. Nejméně často volenou odpovědí bylo „Nesouhlasím“, kterou zvolilo 4,9 % (N=21) respondentů.

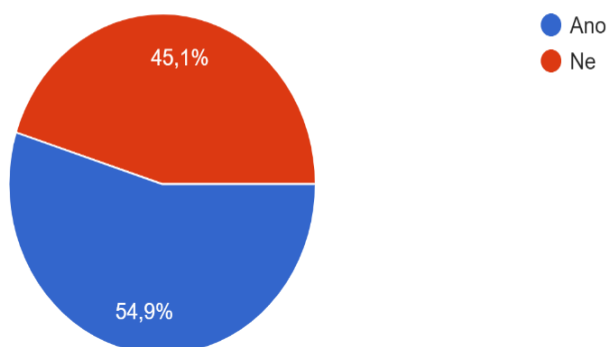
15. Cítím, že mám stejnou hodnotu jako ostatní lidé (vyber míru souhlasu s tímto tvrzením)

Graf č. 10: Pocit stejné hodnoty jako u ostatních lidí

U dětí staršího školního věku nás dále zajímalo, zda jejich online zájmy a aktivity úzce souvisí s hodnotami, které jsou pro jedince v životě důležité. Odpověď nám pomohla zjistit Položka č. 21, která byla zodpovězena všemi dotazovanými. Respondenti měli na výběr ze dvou možných odpovědí. Možnost „Ano“ vybralo 54,9 % (N=234) dětí staršího školního věku. Odpověď „Ne“ zvolilo 45,1 % (N=192) respondentů.

21. Souvisí tvoje online (aktivity na soc. sítích) zájmy s hodnotami, které jsou pro tebe v životě důležité?

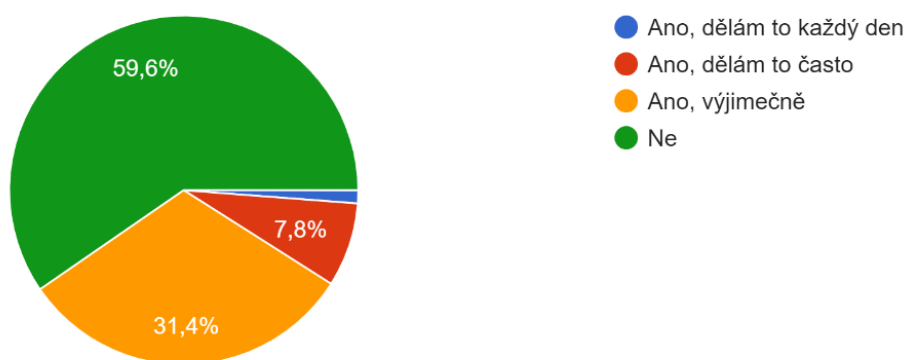

Graf č. 11: Souvislost online aktivit s hodnotami a zájmy

H6: Děti staršího školního věku mění svůj vztah mezi změnou postoje a postavením mezi vrstevníky.

U této hypotézy nás zajímalo, zda děti staršího školního věku sdílí na svých sociálních sítích příspěvky pouze za účelem být „IN“. Odpověď na tuto otázku nám pomohla zjistit Položka č. 11, která byla zodpovězena 411 respondenty, zbytek odpovědí (N=15) bylo neadekvátně vyplněno. Dotazovaní měli na výběr ze čtyř předpřipravených odpovědí. Nejčastěji volenou možností bylo „Ne“, zvolilo ji 59,6 % (N=245) respondentů. Možnost „Ano, výjimečně“ vybralo 31,4 % (N=129). Odpověď „Ano, dělám to často“ zvolilo 7,8 % (N=32). Nejméně častou odpovědí bylo „Ano, dělám to každý den“, kterou vybralo 1,2 % (N=5) respondentů.

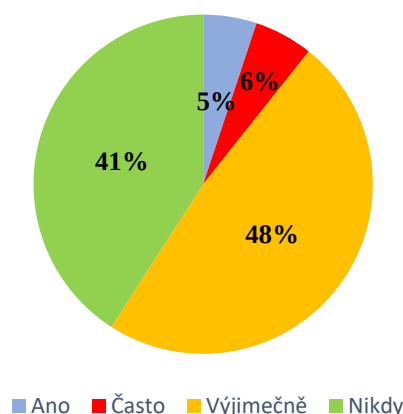
11. Sdílel/a jsi někdy něco na sociální sítě, pouze abys byl/a „in“ nebo „trendy“?

Graf č. 12: Sdílení na sociálních sítích, za účelem být „IN“

Dále nás zajímalo, zda by pubescenti změnili svůj postoj, o kterém jsou přesvědčeni za účelem lepšího postavení v kolektivu. Odpověď na tuto otázku nám pomohla zjistit Položka č. 22, který byla zodpovězena celkovými počtem respondentů (N=426). Dotazovaní měli na výběr ze čtyř možných odpovědí. Nejčastěji zvolenou možností bylo „Výjimečně“, kterou vybralo 48,4 % (N=206) dětí staršího školního věku. Dále byla často volena odpověď „Nikdy“ 40,9 % (N=174). Možnost „Často“ vybralo 5,6 % (N=24). Nejméně zvolenou odpovědí bylo „Ano“, kterou si zvolilo 5,1 % (N=22) respondentů.

22. Změnil/a bys svůj postoj o kterém jsi přesvědčený/a, že je správný jen proto, že chceš vypadat lépe před kolektivem (např. dávání liků, komentování příspěvků, jinak, než to doopravdy cítíš)?

Graf č. 13: Změna postoje

4.9 ZÁVĚRY VÝZKUMU

Kapitola se bude věnovat vyhodnocení výsledků, při nichž budou potvrzeny či vyvráceny hypotézy, které byly na začátku zvoleny.

Hypotéza 1: *Používání sociálních sítí ovlivňuje vytváření hodnot jedince staršího školního věku.* Tato hypotéza je založena na předpokladu, že jsou jedinci ovlivňováni sociálními sítěmi do takové míry, kdy přetvářejí dosavadní hodnoty, utvořené na základě svých zkušeností a získaných znalostí svého prostředí (rodina). Za pomoci tří otázek, které byly zaměřeny na sdílení osobních informací na sociálních sítí, označení důležitých hodnot a typy sledovaného nebo hledaného obsahu na sociálních sítí jsme zjistili, že děti staršího školního věku jsou do jisté míry sociálními sítěmi ovlivňovány. Jelikož hodnoty, které jsou pro žáky staršího školního věku nejdůležitější jsou rodina, vzhled, být „IN“ a náboženství. Hypotéza byla na základě výsledků potvrzena¹, jelikož výsledné odpovědi ukazují, že jsou pubescenti sociálními sítěmi ovlivňováni především v oblasti vzhledu či životem ostatním uživatelů.

Hypotéza 2: *Používání sociálních sítí se liší v závislosti na sociodemografických charakteristikách dětí staršího školního věku.* Hypotéza souvisí s přesvědčením, že používání sociálních sítí závisí na tom, zda uživatel žije ve městě nebo v obci. Ke zjištění výsledků nám pomohly dvě otázky, které zjišťovaly odkud děti staršího školního věku pocházejí a kolik času na sociálních sítích denně stráví. Hypotéza byla na základě výsledků vyvrácena. Věková kategorie třinácti let, vyšla jako nejpočetnější skupina, která ve městech i v obcích používá

¹ Gavora (2010) pro formulaci hypotéz uvádí její potvrzení nebo vyvrácení

sociální sítě. Čas, který pubescenti na sociálních sítích denně stráví vyšel také shodně. Uživatelé z měst i obcí zde nejčastěji stráví 1-3 hodiny denně.

Hypotéza 3: *Děti staršího školního věku trpí obavou z promeškání různých příležitostí, pokud sociální sítě nemají.* Hypotéza předpokládá, že jedinci kteří, nemají účet na sociálních sítích trpí obavou z promeškání různých příležitostí. Odpověď na tuto otázku nám pomohly zjistit dvě otázky. Nejprve jsme zjišťovali kolik z dotazovaných sociální sítě nemá a dále kolik z nich má obavu z toho, že něco promešká. Hypotéza byla na základě výsledků vyvrácena. Většina z dotazovaných nemá obavu z promeškání něčeho na základě absence sociálních sítí.

Hypotéza 4: *Existuje vztah mezi používáním sociálních sítí a úrovní sebevědomí dětí staršího školního věku.* Hypotéza obsahuje tvrzení, že u uživatelů se po dobu užívání sociálních sítí zvyšuje anebo snižuje úroveň sebevědomí a sebedůvěry v závislosti od toho, kdo je pro ně na sociálních sítích vzorem nebo idolem. Ke zjištění této hypotézy jsme použili tři otázky, které byly zaměřeny na pocit nízkého sebevědomí při používání sociálních sítí, pocit dobrých vlastností a pocit hrdosti. Na základě výsledků byla hypotéza vyvrácena. Všechny tři otázky byly respondenty zodpovězeny způsobem, který hypotézu nepotvrdil.

Hypotéza 5: *Existuje vztah mezi online aktivitami na sociálních sítích a hodnotami, které jsou pro děti staršího školního věku důležité.* Hypotéza obsahuje předpoklad, že online zájmy a aktivity dětí staršího školního věku úzce souvisí s hodnotami, které jsou pro ně v životě důležité. Zároveň předpokládá, že pubescenti pocítují identickou důležitost sebe sama jako u ostatních lidí. Ke zjištění této hypotézy nám pomohly dvě otázky, které byly zaměřeny na pocit stejných hodnot jako u ostatních lidí a na souvislosti online zájmů s hodnotami, které jsou pro pubescenta v životě důležité. Hypotéza byla na základě výsledků potvrzena. Jelikož online aktivity jsou s hodnotami dětí staršího školního věku propojeny.

Hypotéza 6: *Děti staršího školního věku mění svůj vztah mezi změnou postoje a postavením mezi vrstevníky.* Hypotéza předpokládá, že na základě zalíbení se kolektivu jedinec změní svůj postoj i za předpokladu, že jeho prvotní postoj byl opačný. Ke zjištění této hypotézy nám pomohly dvě otázky, které byly zaměřeny na sdílení nějakého obsahu za účelem „být IN“ a změnou svého postoje pro lepší vzezření před kolektivem i za předpokladu změny svého přesvědčení. Hypotéza byla na základě výsledků potvrzena, děti staršího školního věku výjimečně mění svůj postoj pro změnu postavení mezi vrstevníky.

VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Jaký je vztah mezi uživateli sociálních sítí a utvářejícími se hodnotami v období staršího školního věku? Pomocí dotazníkového šetření bylo zjištěno, že existuje vztah mezi uživateli sociálních sítí a utvářejícími se hodnotami u dětí staršího školního věku. Hodnoty, které se v období puberty utváří jsou sociálními sítěmi značně ovlivňovány především v oblasti rodiny, vzhledu, být „IN“ nebo také v oblasti náboženství. Hodnoty, které jedinec považuje za důležité na sociálních sítích nejen vyhledává, ale také sdílí. Následně je propojuje se svými volnočasovými aktivitami, v nichž se snaží o své sebezdokonalování. Zároveň mohou mít sociální sítě vliv na jedince v oblasti změny svého postoje. Pubescent výjimečně reaguje na příspěvky způsobem, který jim může pomoci zajistit lepší postavení v kolektivu mezi vrstevníky.

Do jaké míry mohou sociální sítě ovlivňovat hodnotový systém dětí staršího školního věku? Sociální sítě do jisté míry ovlivňují postoj pubescenta, který je výjimečně ochoten změnit svůj postoj, o kterém je přesvědčený za možnost získání lepšího postavení v kolektivu mezi vrstevníky. Dále sociální sítě jedince ovlivňují i v oblasti vzhledu a potřebě být „IN“. Pubescenti se často inspiroují svými idoly, kterým se snaží podobat a přebírají jejich názory, hodnoty a způsob chování.

Existuje rozdíl mezi uživateli sociálních sítí v období staršího školního věku? Rozdíly u dětí staršího školního věku nejsou nijak významně odlišné. Každý jedinec na sociálních sítích sleduje obsah, který ho zajímá a souvisí s jeho hodnotami. Obsah, který na sociálních sítích pubescent vyhledává se nijak příliš neliší od ostatních uživatelů. Rozdíly nejsou nijak patrné ani mezi uživateli z měst či obcí, kdy výzkum ukázal podobné trávení svého času na sociálních sítích.

4.10 DISKUZE

Při tvorbě dotazníku byly použity převážně zdroje z jiných výzkumů na podobné téma. Formulace daných otázek byly vytvořeny na základě vlastních potřeb a cílů, které měly při výzkumu pomoci dosáhnout adekvátních výsledků. Dotazníkové šetření se snažilo respondentům poskytnout i variantu pro doplnění odpovědí, které u přednastavených možností nenašli nebo jim nevyhovovali.

V případě možnosti opětovného vypracování dotazníkového šetření na stejné téma, by byla u některých otázek použita přesnější formulace a zároveň pozměnění přednastavených

odpovědí. Otázky by tak mohly být konkrétnější a více zaměřené na vliv sociálních sítí v oblasti hodnot. Provedené změny by tak mohly dosáhnout lepších a přesnějších výsledků výzkumu.

K přesnějšímu zjištění vlivu sociálních sítí na hodnoty žáků staršího školního věku by bylo zapotřebí úplné otevření otázek, které by byly adekvátně vyplněné. Dotazníkové šetření, které probíhá anonymně, nemůže zaručit, že jedinec svědomitě a upřímně vyplní dotazník tak, jak to opravdu cítí. Mnohdy jsou dotazováni ovlivněni ostatními jedinci, kteří odpovídají pouze podle toho, jak si myslí, že by měli odpovídat, nebo případně jak je to společensky žádoucí.

Z dotazníkového šetření, kterého se účastnilo 426 respondentů ve věku od 11 do 16 let vyplynulo, že nejvíce užívá sociální sítě věková kategorie 13 let. Čas, který na sociálních sítích stráví se nejčastěji pohybuje od 1 až do 3 hodin denně.

Díky dotazníkovému šetření bylo zjištěno, že používání sociálních sítí se příliš neliší v závislosti na sociodemografických charakteristikách a její užívání je jak časově, tak věkově takřka stejné. U této otázky by však bylo zapotřebí více sjednotit počet respondentů z měst a obcí, aby výsledky mohly prokázat přesnější výsledky.

Při otázce, která cílila na to, zda sociální sítě ovlivňují sebevědomí dětí staršího školního věku, se ukázalo překvapivé zjištění. Na základě odpovědí většiny, bylo potvrzeno, že respondenti nepocítují, že by užívání sociálních sítí mělo nějaký vliv na míru jejich sebevědomí. Zjištění tak nepotvrzuje článek od (Newport Academy, 2021) o duševním zdraví pubescentů.

Dotazníkové šetření, se dále snažilo zjistit, zda online aktivity souvisejí i s aktivitami ve volném čase. Výzkum následně ukázal, že děti staršího školního věku tráví na sociálních sítích čas i činnostmi, které je baví a věnují jim svůj aktivní čas i ve svém volnu. Nadále se tak snaží zdokonalovat i v oblastech, které jsou pro ně nějakým způsobem důležité.

U otázek, které byly zaměřeny na to, zda děti staršího školního věku mění svůj postoj, o kterém jsou přesvědčeni na základě zalíbení se kolektivu, pubescenti označovali odpověď výjimečně. Většina jedinců se tak přiklání k výjimečnému reagování na komentování různých příspěvků nebo dávání líků, z důvodu dosažení lepšího postavení mezi vrstevníky.

ZÁVĚR

V diplomové práci bylo hlavním cílem zjistit, zda mají sociální sítě vliv na hodnoty žáků staršího školního věku. Následné vyhodnocení výzkumu ukázalo, že sociální sítě mají největší vliv především na vzhled a potřebu být „IN“. Zároveň prokázal, že hodnoty a sociální sítě se značně prolínají, ale nemají příliš velký vliv na sebevědomí či pocit nižší hodnoty než u ostatních lidí.

Obsah, který děti staršího školního věku na sociálních sítích sledují či vyhledávají je značně propojen s aktivitami, kterým se pubescenti věnují i ve svém volném čase. Zároveň výzkum ukázal, že rozdíly mezi uživateli z měst či obcí již nejsou tak výrazné. Pro příští výzkumy na podobné téma by bylo vhodné sjednotit počet respondentů z měst a obcí pro získání přesnějších výsledků.

Získané informace by dále mohly posloužit pro další výzkumy, které by mohly zkoumat vliv sociálních sítí na hodnoty u dívek a chlapců. Dále by se dotazník mohl zaměřit více na rodinou situaci dítěte, počet sourozenců nebo na jedince ze sociálně slabších rodin.

Jelikož je používání sociálních sítí neodmyslitelnou součástí společnosti, bylo by zajímavé dále toto téma zkoumat a zjišťovat jejich vliv na konkrétnější skupiny dětí, které jsou těmito médii neustále obkloповány. Výzkumy by dále mohly zjišťovat i pohled a názor rodičů dětí, kteří na sociálních sítích tráví hodně času.

SEZNAM LITERATURY

BLINKA, Lukáš, 2015. *Online závislosti: jednání jako droga?: online hry, sex a sociální sítě: diagnostika závislosti na internetu: prevence a léčba*. Praha: Grada. 198 s. ISBN 978-80-210-7975-5.

BOYD, Danah m. a Nicole B. ELLISON, 2007. Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication* [online]. [cit. 2022-03-08]. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x>

DVOŘÁKOVÁ, Jana, 2008. *Morální usuzování: vliv hodnot, osobnosti a morální identity*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4751-8.

ERIKSON, Erik H., 2002. *Dětství a společnost*. Přeložil Jan VALEŠKA. Praha: Argo. 387 s. ISBN 8072033808.

GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JÚVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

GÉBLOVÁ, Alena, 2019. Jak změnil internet společnost v ČR?. *Statistika&My* [online]. [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2019/03/29/jak-zmenil-internet-spolecnost-v-cr/>

HOUSER, Pavel, 2017. Historie internetu v datech. *Sciencemag* [online]. [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <https://sciencemag.cz/historie-internetu-v-datech/>

CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 254 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.

Impact of Social Media on Youth, 2019. In: *A research guide*. [online]. [cit. 2022-01-21]. Dostupné z: <https://www.aresearchguide.com/impact-of-social-media-on-youth.html>

JIRÁK, Jan a Barbora KÖPPLOVÁ, 2003. *Média a společnost*. Praha: Portál. 208 s. ISBN 80-7178-697-7

KINCL, Jaromír. *Virtuální sociální sítě a jejich vliv na reálné sociální vazby dětí a mladistvých*. Hradec Králové, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra sociální patologie a sociologie. Vedoucí práce PhDr. Jiří Kučírek, Ph.D.

KORBELOVÁ, Kateřina. *Sociální prostředí a tělesné modifikace adolescentů Příspěvek k sociální pedagogice*. Praha, 2021. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Tereza Komárková, Ph.D.

KUČEROVÁ, Stanislava, 1996. *Člověk, hodnoty, výchova: kapitoly z filosofie výchovy*. Prešov: ManaCon. 231 s. ISBN 8085668343.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie 2.*, aktualizované vydání Praha: Grada. 368 s. ISBN 978-80-247-1284-0.

LOSEKOOT, Michelle, 2019. Škodí nám sociální sítě?. In: *TEDx Talks* [online]. TEDxPragueWomen. Zveřejněno 27. 2. 2019, 14:52. [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=sf0JAUGjVDs>

MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ, 1998. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: H+H. 205 s. ISBN 8086022218.

MORISS, S, 2002. Jak internet ovlivňuje naše vztahy?. *Relationships Australia* [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://relationships.org.au/document/february-2015-the-internet-and-relationships/>

Nejoblíbenější sociální sítě, 2021. *Agionet*. [online]. [2022-03-08]. Dostupné z: <https://www.agionet.cz/sluzby/internet-servis/online-podnikani/nejoblibenejsi-socialni-site>

Newport Academy, 2021. How Does Social Media Affect Teenagers? [online]. [cit. 2022-01-24]. Dostupné z: <https://www.newportacademy.com/resources/well-being/effect-of-social-media-on-teenagers/>

NOVÁKOVÁ, Milena, 2021. Jak internet ovlivňuje život dětí a dospívajících? *Šance dětem*. [online]. [cit. 2021-08-21]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/jak-internet-ovlivnuje-zivot-deti-dospivajicich>

PAVLÍČEK, Antonín, 2010. *Nová média a sociální sítě*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 182 s. ISBN 978-802-4517-421.

PĚKNICOVÁ, Barbora. *Sociální sítě jako součást života mladé generace*. České Budějovice, 2017. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí práce Mgr. Hana Francová, Ph.D.

PEŇÁZ, Jiří, 2016. Role sociálních médií ve výuce. *Metodický portál RVP* [online]. [cit. 2022-01-24]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/20717/role-socialnich-medii-ve-vyuce.html>

Puberta, 2015. In: *Lidské tělo* [televizní dokument]. iVysílání. [online]. [cit. 2021-08-09]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1016630815-lidske-telo/200382516600004-puberta/#1>

ROKEACH, Milton, 1979. *Understanding Human Values. Individual and societal*. New York: The Free Press, 322 s. ISBN 0-7432-1456-0.

RULF, Ondřej, 2013. Sociální sítě a jejich vývoj-pohled do historie. *Objevit*. [online]. [cit. 2022-03-08]. Dostupné z: <http://objevit.cz/socialni-site-vyvoj-pohled-do-historie-t22280>

ŘEZÁČ, Jaroslav, 1998. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 268 s. ISBN 8085931486.

ŘÍČAN, Pavel, 2004. *Cesta životem*. Praha: Portál, 390 s. ISBN 8071788295.

SAK, Petr, 2000. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Vyd. 1. Praha: Petrklíč, 291 s. ISBN 80-7229-042-8.

SINEK, Simon, 2016. Millennials in the Workplace. YouTube [online]. Zveřejněno 29.12.2016, 18:43. [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=5MC2X-LRbkE&t=1s>

Sociální dilema, 2020 [The Social Dilemma] [dokumentární film]. Režie Jeff ORLOWSKI, USA. Studium psychologie, 2020. Etapy psychického vývoje: pubescence, adolescence. Psychologická charakteristika těchto období, jejich význam pro další vývoj. [online]. [cit. 2021-08-17]. Dostupné z: <https://www.studium-psychologie.cz/vyvojova-psychologie/6-pubescence-adolescence.html>

SMÉKAL, Vladimír, ŘEHULKOVÁ, Jana, 2009. Osobnost a hodnoty. In POSPÍŠIL, Jiří, ROUBALOVÁ, Marcela. *Mládež a hodnoty 2008*. Olomouc: Hanex, 2009. 122 s. ISBN 978-80-7409-027-1.

Sociální sítě, 2021. *Aktuálně*. [online]. [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/veda-a-technika/socialni-site/r~i:wiki:1456/>

ŠARNÍKOVÁ, Gabriela, 2012. *Učitel a evropské hodnoty: teoreticko-odborná příručka k poňatiu evropských hodnôt a kultúrneho dedičstva v nižšom sekundárnom vzdelávaní*. Ružomberok: Verbum. 143 s. ISBN 978-80-8084-945-0.

ŠEVČÍKOVÁ, Anna, 2014. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada. 183 s. ISBN 978-80-210-7527-6.

ŠILHÁNOVÁ, Hana, 2017. Prostředí sociální. *Sociologická encyklopedie*. [online]. [cit. 2022-03-09].

Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Prost%C5%99ed%C3%AD_soci%C3%A1ln%C3%AD

ŠTEFFLOVÁ, Jaroslava, 2021. Hodnoty člověka. *Učitelské noviny* [online]. [cit. 2021-09-08]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/>

THOROVÁ, Kateřina, 2015. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 575 s. ISBN 978-80-262-0714-6.

VACEK, Pavel, 2008. *Rozvoj morálního vědomí žáků: metodické náměty k realizaci průřezových témat*. Praha: Portál, 126 s. ISBN 978-80-7367-386-4.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Vývojová psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 467 s. ISBN 978-80-246-0956-0.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2001. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Praha: Karolinum, 304 s. ISBN 8024601818.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

VYMĚTAL, Jan, 2004. *Úzkost a strach u dětí: jak jim předcházet a jak je překonávat*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-830-9.

ŽALUDÍKOVÁ, Iva, 2013. Změny v psychice a chování u dospívajících ve věku 11-15 let. *Duha* [online]. [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/zmeny-v-psychice-chovani-u-dospivajicich-ve-veku-11-15-let>

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Pohlaví respondentů.....	42
Graf č. 2: Zveřejnění obsahu na sociálních sítí	44
Graf č. 3: Výběr důležitých hodnot.....	46
Graf č. 4: Nejčastěji vyhledávaný typ obsahu na sociálních sítí	47
Graf č. 5: Používání sociálních sítí.....	49
Graf č. 6: Obava z promeškání při nepoužívání sociálních sítí.....	50
Graf č. 7: Pocit nízkého sebevědomí při užívání sociálních sítí	51
Graf č. 8: Vědomí dobrých vlastností	51
Graf č. 9: Absence pocitu hrdosti.....	52
Graf č. 10: Pocit stejné hodnoty jako u ostatních lidí	53
Graf č. 11: Souvislost online aktivit s hodnotami a zájmy.....	53
Graf č. 12: Sdílení na sociálních sítí, za účelem být „IN“	54
Graf č. 13: Změna postoje	55

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Věkové rozdělení.....	42
Tabulka č. 2: Rozdělení hodnot dle stupnice 1-5	46
Tabulka č. 3: Věkové rozdělení dle místa bydliště	48
Tabulka č. 4: Čas strávený používáním sociálních sítí (město/obec)	48

SEZNAM ZKRATEK

Atd.: a tak dále

Např.: například

Č.: číslo

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 - Dotazník

PŘÍLOHA 1

DOTAZNÍK

1. Uved'te své pohlaví

- Žena
- Muž

2. Kolik je ti let?

- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16

3. Do jaké třídy chodíš?

- 6. třída
- 7. třída
- 8. třída
- 9. třída

4. Odkud pocházíš?

(otevřená odpověď)

5. Používáš sociální sítě?

- Ano
- Ne

NE-část

Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a NE, zdůvodni proč

(Otevřená odpověď)

6. Pokud nemáš sociální sítě, máš někdy obavu z toho, že něco promeškáš?

- Ano
- Ne
- Nevím

1. Část

7. Jakou síť navštěvuješ nejčastěji?

- Facebook
- Instagram
- YouTube
- TikTok
- Twitter
- Pinterest
- Snapchat
- Google+
- LinkedIn
- Tumblr
- Skype
- Jiná (napíšte)....

8. Kolik času denně strávíš používáním sociálních sítí? (vyberte jednu odpověď)

- Maximálně 1 hodinu
- 1 – 3 hodiny denně
- 3 - 5 hodin denně
- 5 – 7 hodin denně
- Více než 7 hodin denně

9. Jaký typ obsahu na sociálních sítích nejčastěji vyhledáváš/sleduješ? (vyberte 3 nejčastější)

- Osobní život ostatních uživatelů
- Kultura – např. hudba, filmy, seriály
- Móda, kosmetika, umění
- Zvířata
- Sport, cvičení
- Cestování
- Jídlo, recepty
- Humor, zábava
- Jiné

10. Měl/a jsi někdy po čas používání sociálních sítí pocit malého sebevědomí?

- Ano, měl/a, a to v oblasti mého vzhledu
- Ano, měl/a, a to v oblasti mých úspěchů
- Ano, měl/a, a to v oblasti mých zážitků
- Ano, měl/a, a to v oblasti mých zájmů
- Ano, měl/a, a to v oblasti mých vztahů
- Ne, neměl/a

11. Sdílel/a jste někdy něco na sociální síť, pouze abys byl/a „in“ nebo „trendy“?

- Ano, dělám to každý den
- Ano, dělám to často
- Ano, výjimečně
- Ne

12. Přemýšlíš, které příspěvky, fotografie, videa atd. zveřejníš na svých sociálních sítích? (vyber jednu odpověď)

- Ano, zvažuji, zda není obsah moc osobní
- Někdy ano
- Nepřemýšlím nad tím, na sociální síť dávám i příspěvky z mého osobního života

13. Zrušil/a jsi si někdy účet na některé sociální síti? (vyber jednu odpověď)

- Ano
- Ne

Vysvětli proč si zvolil/a v předchozí otázce danou odpověď

(Otevřená odpověď)

14. Zakoupil/a jsi ty nebo někdo z rodiny něco na základě reklamy na sociální síti?

Například díky reklamám vyskakujícím na Facebooku nebo na základě cílené spolupráce člověka (např. youtubera) s danou firmou, který produkt sdílí na svých sociálních sítích? (vyber jednu odpověď)

- Často produkty tímto způsobem zakupuji
- Občas
- Nikdy jsem nezakoupil/a žádný produkt na základě reklamy na sociální síti
- Produkt jsem žádný nezakoupil/a, ale nabídku jsem otevřel/a

2. Část

15. Cítím, že mám stejnou hodnotu jako ostatní lidé (vyber míru souhlasu s tímto tvrzením)

- Souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nesouhlasím

16. Cítím, že mám mnoho dobrých vlastností (vyber míru souhlasu s tímto tvrzením)

- Souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nesouhlasím

17. Cítím, že nemám být na co hrdý/á (vyber míru souhlasu s tímto tvrzením)

- Souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nesouhlasím

18. Se svým vzhledem jsem spokojený/á (vyber míru souhlasu s tímto tvrzením)

- Souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nesouhlasím

19. Z možností vyberte čísla na stupnici 1 - 5 vaše hodnoty v životě (kdy 1 je pro vás nejdůležitější hodnota a 5 nejméně důležitá)

Hodnota	1	2	3	4	5
Zdraví					
Přátelství					
Rodina					
Štěstí					
Parta					
Náboženství					
Zábava					
Vzhled					
Být IN					
Peníze					
Úspěch a vzdělání					
Osobní rozvoj					

20. Jak postupuješ při řešení problémových situací v životě? (našel/a jsi někdy řešení, odpovědi na problémy na sociálních sítích)

- Snažím se je řešit hned, a tak aby sem byl/a se svým řešením spokojený/á
- Zaujmu takový postoj, aby sem vypadal/a co nejlépe před ostatními lidmi
- Přikloním se k řešení většiny
- Neřeším je, mám k nim ignorantský postoj

21. Souvisí tvoje online (aktivity na soc. sítích) zájmy s hodnotami, které jsou pro tebe v životě důležité?

- Ano
- Ne

Vysvětli proč si zvolil/a v předchozí otázce danou odpověď

(otevřená odpověď)

22. Změnil/a bys svůj postoj o kterém jsi přesvědčený/á, že je správný jen proto, že chceš vypadat lépe před kolektivem? (například dávání líků, komentování příspěvků, jinak, než to doopravdy cítíš)?

- Ano
- Často
- Výjimečně
- Nikdy

23. Vyber, které charakteristiky si nejvíce ceníš na ostatních lidech (označ maximálně 3 možnosti)

- Poctivost
- Přátelskost
- Upřímnost
- Důvěra
- Odpovědnost
- Trpělivost
- Spolehlivost
- Úspěšnost
- Inteligence
- Úcta k lidem
- Jiné